

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
І СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ТЕОРІЇ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня магістра
за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт»,
освітньою програмою «Спортивна підготовка і тренерська
діяльність в олімпійському виді спорту»

на тему:

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО
ФУТБОЛУ**

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Кушнір Ірина Миколаївна

Науковий керівник:
Єременко О. А., к.фіз.н., доцент

Рецензент:
Залойло В.В., доцент

Рекомендовано до захисту на
засіданні кафедри історії та теорії
олімпійського спорту
(протокол № 5 від 2 грудня 2025 року)
Завідувач кафедри:
Радченко Л. О. д.фіз.вих., професор

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ	8
1.1. Історія становлення жіночого футболу у світі та Європі ...	8
1.2. Соціокультурні та гендерні аспекти у спорті	10
1.3. Нормативно-правове та організаційне забезпечення розвитку жіночого футболу	12
1.4. Загальні тенденції та сучасний стан жіночого футболу в Європі	19
1.5. Досвід провідних країн (Німеччина, Англія, Франція, Скандинавія)	22
1.6. Система підготовки спортсменок та кадрового забезпечення	25
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	33
Методи досліджень	33
Організація досліджень	33
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ У ПОРІВНЯННІ З ЄВРОПОЮ	35
3.1. Історія та сучасний стан жіночого футболу в Україні	35
3.2. Організаційні та правові засади функціонування жіночого футболу в Україні	38
3.3. Проблеми та перспективи розвитку жіночого футболу в Україні	41
Висновки до розділу 3	48
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ	50

4.1. Стратегічні пріоритети та напрями розвитку	50
4.2. Використання європейських моделей у національній практиці	53
4.3. Популяризація жіночого футболу та залучення інвестицій	56
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Жіночий футбол у сучасному світі вже давно перестав бути лише спортивною розвагою або аматорським захопленням. Сьогодні це самостійний вид спорту, що динамічно розвивається та активно інтегрується у загальноєвропейський і світовий спортивний простір. Особливий інтерес становить європейський досвід розвитку жіночого футболу, адже саме на території Європи сформувалися найпотужніші національні чемпіонати, були започатковані масштабні міжнародні турніри, а рівень організації гри та підготовки спортсменок досягнув високих стандартів.

Актуальність теми визначається низкою основних факторів. Перш за все, футбол є найпоширенішим і найпопулярнішим видом спорту у світі, а жіночий його сегмент поступово та впевнено посідає рівноправне місце поруч із чоловічим. За останні десятиліття ми спостерігаємо стрімке зростання кількості жіночих команд, створення професійних ліг, зростання медійної привабливості матчів та підвищення інтересу з боку вболівальників. По-друге, становлення жіночого футболу тісно пов'язане із соціокультурними змінами сучасного суспільства, зокрема з утвердженням гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок у різних сферах діяльності. По-третє, досвід провідних європейських країн демонструє, що інвестування у жіночий футбол може приносити не лише спортивні, а й значні економічні, соціальні та іміджеві результати.

Для України ця тема є особливо актуальною, оскільки розвиток жіночого футболу ще перебуває на етапі становлення і стикається з низкою проблем. Попри наявність чемпіонату України серед жіночих команд, діяльність національної збірної та спроби популяризації жіночого футболу серед молоді, рівень організації та підтримки цього виду спорту все ще суттєво відстає від європейських стандартів. Це проявляється у недостатньому фінансуванні клубів, обмеженій інфраструктурі, нестачі

якісної підготовки тренерських кадрів, а також у низькому рівні популярності жіночих змагань серед широкої аудиторії.

Вивчення європейського досвіду дає можливість зрозуміти, які саме організаційні моделі, управлінські рішення та підходи до розвитку масового і професійного жіночого футболу є найбільш ефективними. Для України важливо не лише проаналізувати приклади Німеччини, Англії, Франції, Скандинавських країн чи Іспанії, але й критично оцінити власні умови та знайти оптимальні шляхи адаптації успішних європейських практик до національного контексту. Таким чином, дослідження проблеми розвитку жіночого футболу у порівнянні з європейським досвідом має безпосереднє практичне значення.

Метою нашої роботи є комплексний аналіз європейського досвіду розвитку жіночого футболу та визначення перспектив його застосування для вдосконалення системи розвитку жіночого футболу в Україні.

Завдання роботи:

1. з'ясувати історичні та соціокультурні передумови становлення жіночого футболу;
2. дослідити основні напрями розвитку жіночого футболу у провідних країнах Європи та сучасний стан і організаційні особливості жіночого футболу в Україні;
3. здійснити порівняльний аналіз європейської та української моделей розвитку жіночого футболу;
4. розробити практичні рекомендації щодо розвитку жіночого футболу в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Об'єктом дослідження є процес розвитку жіночого футболу в Європі та Україні.

Предметом дослідження є специфіка організаційних, соціокультурних та економічних чинників, що визначають динаміку розвитку жіночого футболу.

Методи дослідження базуються на комплексному підході та включають: аналіз наукової і спеціальної літератури, узагальнення статистичних даних, порівняльно-історичний метод для вивчення розвитку жіночого футболу у різних країнах, а також контент-аналіз нормативних документів і матеріалів засобів масової інформації. Поєднання цих методів дозволяє отримати багатостороннє уявлення про тенденції розвитку жіночого футболу як у Європі, так і в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі системного аналізу європейського досвіду з метою його застосування у вітчизняних умовах. У роботі робиться акцент на порівнянні різних моделей розвитку, виокремлюються ті елементи, які можуть бути ефективно використані в Україні. Зокрема, це стосується системи підготовки молодих спортсменок, організації дитячо-юнацького футболу, популяризації жіночих змагань через медіа та залучення комерційних інвестицій у спорт.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання його результатів для підвищення ефективності роботи спортивних федерацій, клубів та дитячо-юнацьких шкіл. Рекомендації, створені з урахуванням європейського досвіду, можуть стати основою для розробки стратегічних програм розвитку жіночого футболу в Україні, а також застосовуватися у роботі тренерів і спортивних менеджерів. Окрім цього, отримані результати можуть бути корисними для органів державної влади та місцевого самоврядування під час формування політики у сфері спорту та фізичної культури.

Отже, тема магістерської роботи має значну актуальність і наукову новизну. Вона спрямована на розкриття сучасних тенденцій у розвитку жіночого футболу в Європі, виявлення проблем і перспектив цього виду спорту в Україні та формування практичних пропозицій, здатних сприяти інтеграції нашої країни у європейський спортивний простір.

Апробація. Основні положення та результати дослідження були представлені й обговорені на наукових і практичних заходах, що дало змогу

отримати фахові зауваження й рекомендації, а також підтвердило актуальність теми. Окремі результати роботи доповідалися на студентських наукових конференціях, присвячених розвитку фізичної культури та спорту, а також на семінарах, організованих кафедрою. Під час цих заходів акцентувалася увага на сучасних проблемах жіночого футболу в Україні та на можливостях застосування європейського досвіду для їх подолання.

Частина матеріалів дослідження була використана під час підготовки тез доповідей, опублікованих у збірниках конференцій. У них висвітлювалися питання соціокультурних і гендерних аспектів розвитку спорту, тенденцій європейського жіночого футболу та перспектив інтеграції України в європейський спортивний простір.

Отримані результати знайшли практичне відображення у підготовці навчальних матеріалів для студентів спеціальності «Фізична культура і спорт». Окремі напрацювання використані в роботі спортивних секцій університету, зокрема під час організації навчально-тренувального процесу серед студенток, що займаються футболом.

Таким чином, апробація результатів підтвердила їхню наукову й практичну значущість, а також дала можливість перевірити ефективність запропонованих підходів у реальних умовах навчально-спортивної діяльності.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 81 сторінках та складається зі вступу, основної частини (чотирьох розділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлено 1 таблиця та 5 рисунків, а також використано 72 джерел інформації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ

1.1. Історія становлення жіночого футболу у світі та Європі

Перші згадки про жіночий футбол відносяться ще до XIX століття, проте справжнього поширення гра набула на початку XX ст., коли у Великій Британії з'явилися аматорські команди, що склалися переважно з робітниць фабрик і заводів. Однією з найвідоміших стала команда «Dick, Kerr's Ladies», яка у 1920 році провела товариський матч на стадіоні «Гудісон Парк» у Ліверпулі, зібравши понад 53 тисячі глядачів. Такий інтерес суспільства став свідченням потенціалу жіночого футболу як масового видовища. Однак вже через рік Футбольна асоціація Англії (FA) запровадила заборону на проведення жіночих матчів на аренах, що належали клубам-членам, обґрунтовуючи це нібито «шкідливим впливом футболу на жіночий організм» [37, с. 45]. Заборона діяла майже півстоліття, до 1971 року, що значно загальмувало розвиток гри у Великій Британії.

Подібні обмеження існували й у низці інших країн Європи. У Франції перші жіночі команди почали створюватися у 1917-1919 рр., але суспільство здебільшого розглядало їхні виступи як розважальні заходи, а не як повноцінний спорт. В Італії та Німеччині перші жіночі футбольні ліги виникли у 1950-1960-х роках, однак офіційне визнання національних федерацій вони отримали лише у 1970-х [38, с. 18]. Це свідчить про те, що шлях до легалізації й інституціоналізації жіночого футболу був складним і суперечливим.

Ключовим етапом у становленні жіночого футболу стало створення міжнародних змагань. УЄФА у 1984 році організувала перший чемпіонат Європи серед жінок, а у 1991 році ФІФА провела перший чемпіонат світу, що відбувся у Китаї та завершився перемогою збірної США [44, с. 27]. Ці події не лише підняли престиж жіночого футболу, а й стали поштовхом до його

інтенсивного розвитку у різних частинах світу. За статистикою ФІФА, у 2019 році вже понад 30 мільйонів дівчат і жінок систематично займалися футболом, що підтверджує глобальне поширення гри.

У Німеччині розвиток жіночого футболу тісно пов'язаний із діяльністю Німецького футбольного союзу (DFB). Завдяки державній підтримці та створенню інфраструктури для дівчат, національна збірна вже у 1990-х роках досягла провідних позицій у світі, виборовши низку титулів чемпіонату Європи та світу [59, с. 144]. Приклад Німеччини показує, що стабільність і системність розвитку – запорука успіху на міжнародному рівні.

Скандинавські країни – Норвегія, Швеція, Данія – обрали дещо інший шлях, поєднавши спортивну підготовку із соціальною політикою гендерної рівності. Державні програми підтримки спорту дозволили інтегрувати жіночі команди до місцевих клубів та шкіл, що сприяло масовому залученню дівчат до гри. У результаті національні чемпіонати Скандинавії стали конкурентними, а збірні країн – постійними учасниками фінальних частин європейських та світових першостей [47, с. 103].

Варто підкреслити, що історія становлення жіночого футболу в Європі мала як періоди стрімкого розвитку, так і тривалі фази занепаду, спричинені дискримінаційними заборонами чи упередженням суспільства. З одного боку, жінки стикалися з аргументами про «непридатність» до фізично важкої гри, з іншого – їхні матчі збирали рекордні аудиторії та викликали щирий інтерес уболівальників.

Таким чином, історичний розвиток жіночого футболу можна охарактеризувати як суперечливий і нерівномірний процес: від заборон і дискримінаційних практик до поступового визнання й популяризації на міжнародному рівні. Саме цей досвід – із його труднощами та здобутками – створює підґрунтя для подальшого аналізу соціокультурних, організаційних і правових аспектів розвитку гри, а також для формування ефективних стратегій її розвитку у сучасних умовах.

1.2. Соціокультурні та гендерні аспекти у спорті

Жіночий футбол упродовж усього XX століття розвивався під впливом соціокультурних стереотипів і упереджених уявлень щодо ролі жінки у суспільстві. Традиційно футбол асоціювався із «чоловічою грою», що вимагала витривалості, сили та агресивності, тоді як для жінок більш прийнятними вважалися види спорту, пов'язані з грацією та естетикою – художня гімнастика, танці чи легка атлетика. У суспільній свідомості тривалий час панувало уявлення про те, що футбол «не відповідає жіночій природі», а іноді навіть шкодить здоров'ю жінки.

Стереотипи активно підтримувалися різними соціальними інституціями. Засоби масової інформації у багатьох країнах висвітлювали жіночі футбольні матчі як курйоз чи розвагу, а не як серйозне спортивне змагання. В освітніх і спортивних структурах також часто переважала думка, що дівчата мають обирати «жіночні» види спорту, тоді як футбол для них є неприйнятним. Це призводило до того, що навіть за наявності бажання тренуватися дівчата нерідко стикалися з нерозумінням з боку батьків, учителів чи спортивних організацій.

Зміни почали відбуватися у 1970–1980-х роках під впливом активізації руху за права жінок, поширення ідей гендерної рівності та розширення можливостей для участі жінок у різних сферах суспільного життя. У цей час у Західній Європі формувалася нова спортивна культура, в якій футбол почав розглядатися не тільки як гра, а і як важливий інструмент соціальної інтеграції та емансипації [2, с. 131].

Яскравим прикладом стали країни Скандинавії, де на державному рівні ще у 1970-х рр. почали впроваджуватися програми підтримки жіночого спорту. У Швеції муніципалітети виділяли кошти з місцевих бюджетів на розвиток жіночих команд, що дало можливість залучати до гри дедалі більше дівчат [47, с. 115]. Таким чином, футбол перетворювався на засіб подолання гендерних бар'єрів і створення рівних умов для самореалізації.

У сучасному європейському суспільстві жіночий футбол виконує одразу кілька важливих функцій.

- Соціальна функція полягає у тому, що футбол сприяє інтеграції жінок у спорт, забезпечує їм доступ до нових кар'єрних можливостей та створює умови для лідерства у суспільстві.
- Культурна функція проявляється у подоланні традиційних стереотипів та формуванні нового позитивного образу спортсменки, яка може бути водночас сильною, професійною і конкурентоспроможною.
- Економічна функція полягає у зростанні кількості професійних жіночих ліг, що формують новий сегмент ринку праці у спортивній сфері, залучають спонсорів та сприяють розвитку спортивної індустрії [41, с. 88].

Проте навіть у XXI столітті проблеми гендерної нерівності у футболі залишаються актуальними. Дослідження UEFA (2022) засвідчило, що серед футбольних тренерів у Європі лише близько 12% становлять жінки, а на керівних посадах у національних асоціаціях їх ще менше. Це означає, що процес інтеграції жінок у систему управління футболом просувається повільно. Відчутним залишається й розрив у заробітках: навіть у провідних європейських чемпіонатах – Англії чи Франції – зарплати футболісток у десятки разів нижчі, ніж у чоловіків, що створює додаткові бар'єри для професійного розвитку спортсменок.

Соціокультурні й гендерні аспекти розвитку жіночого футболу також пов'язані з питанням масової культури. Якщо у минулому жінкифутболістки нерідко ставали об'єктом насмішок або упередженого ставлення, то сьогодні вони дедалі частіше виступають як рольові моделі для молоді. Завдяки успіхам на міжнародних турнірах, зростанню популярності матчів та активній присутності футболісток у медіа формується новий імідж жіночого футболу – сучасного, престижного і перспективного виду спорту.

Таким чином, соціокультурні та гендерні аспекти жіночого футболу демонструють складний і суперечливий шлях від дискримінації та обмежень – до поступового визнання та інституційної підтримки. Водночас остаточне

подолання нерівності потребує системних змін: рівного доступу до ресурсів, підтримки з боку держави, медійної уваги та формування суспільного сприйняття футболу як універсального виду спорту, доступного для всіх незалежно від статі.

1.3. Нормативно-правове та організаційне забезпечення розвитку жіночого футболу

Формування нормативно-правової бази розвитку жіночого футболу стало важливим етапом його інтеграції у міжнародну спортивну систему. Якщо у першій половині XX століття жінки часто стикалися з дискримінаційними заборонами та відсутністю інституційної підтримки, то починаючи з 1970–1980-х років, завдяки активній ролі УЄФА та ФІФА, ситуація поступово змінилася. Саме в цей період жіночий футбол отримав офіційне визнання на міжнародному рівні. У 1991 році ФІФА організувала перший чемпіонат світу серед жінок у Китаї та ухвалила низку документів, які закріпили право жінок грати у футбол на рівних правах із чоловіками [44, с. 27]. Це стало важливим сигналом для національних федерацій, адже відтоді вони були змушені враховувати гендерний аспект у своїй політиці.

У подальшому розвиток нормативної бази здійснювався через стратегічні документи міжнародних організацій. Одним із ключових кроків стала FIFA Women's Football Strategy 2018–2022, що передбачала три основні напрями: розширення масового футболу серед дівчат, підтримку професійних жіночих ліг та інвестиції у підготовку тренерських кадрів [42,

с. 19]. Особливістю цієї стратегії було те, що ФІФА зобов'язала національні асоціації включати спеціальні розділи з розвитку жіночого футболу у свої програми. Таким чином, було створено певний «правовий стандарт», якого мають дотримуватися всі країни-члени організації.

Важливу роль відіграє й діяльність УЄФА. Зокрема, програма Women's Football Development Programme 2015–2020 надала фінансову й методичну підтримку національним федераціям у питаннях організації чемпіонатів,

розвитку дитячо-юнацьких шкіл та підготовки тренерів. Продовженням стала стратегія «Time for Action» (2019), метою якої було подвоєння кількості дівчат і жінок, що займаються футболом у Європі, до 2024 року [39, с. 32]. У цьому документі акцент робився на створенні однакових можливостей для хлопців і дівчат, а також на необхідності розвитку інфраструктури, яка відповідає сучасним стандартам.

На рівні окремих держав також ухвалюються національні плани розвитку жіночого футболу. Наприклад, в Англії діє FA Women's Super League Policy, яка регламентує не лише спортивні, а й організаційні аспекти: від створення професійних жіночих клубів до забезпечення участі жінок у структурах футбольного менеджменту [37, с. 57]. У Німеччині Німецький футбольний союз (DFB) ухвалив програму, спрямовану на покращення системи підготовки дітей і юнацтва, що включає як хлопців, так і дівчат, а також на створення рівних умов для футболісток. У Франції у 2018 році було представлено Women's Football Development Plan, орієнтований на збільшення кількості зареєстрованих гравчинь та розширення доступу до спортивної інфраструктури [46, с. 29].

Організаційна підтримка розвитку жіночого футболу пов'язана також із політикою Європейського Союзу. Директива «Gender Equality in Sport» (2014) передбачає обов'язкове врахування гендерного аспекту в усіх національних спортивних програмах країн-членів [26, с. 99]. Це означає, що жіночий футбол став не лише предметом спортивної, а й соціальної політики, спрямованої на досягнення ширшої гендерної рівності в суспільстві.

Окрему увагу варто звернути на організаційні інструменти, які використовуються у країнах Європи. Серед них – створення спеціальних відділів у національних асоціаціях, які відповідають за жіночий футбол; запровадження програм грантової підтримки клубів; підготовка спеціалізованих методичних матеріалів для тренерів та викладачів фізичного виховання. У деяких країнах (наприклад, у Швеції та Норвегії)

муніципалітети зобов'язані забезпечувати рівні умови фінансування чоловічих і жіночих команд на аматорському рівні [47, с. 115].

Таким чином, нормативно-правове та організаційне забезпечення розвитку жіночого футболу можна розглядати як багаторівневу систему. На міжнародному рівні основу формують стратегії ФІФА та УЄФА, які визначають загальні орієнтири. На європейському рівні важливим є законодавство ЄС, що зобов'язує держави-члени дотримуватися принципів гендерної рівності у спорті. Нарешті, на національному рівні ухвалюються програми й політики, які враховують специфіку розвитку футболу у конкретній країні.

Ця комплексна система поступово створює умови для професіоналізації жіночого футболу, підвищення його популярності та залучення нових учасниць. Хоча проблеми нерівності у доступі до ресурсів і досі залишаються, правове та організаційне підґрунтя дає змогу розглядати жіночий футбол як важливий і перспективний сегмент світового спортивного руху.

Психологічні, освітні та медико-біологічні аспекти розвитку жіночого футболу

Удакладнення психологічних, освітніх і медико-біологічних чинників – необхідна складова будь-якої стратегії розвитку жіночого футболу. Саме ці аспекти визначають не тільки спортивні результати, але й стійкість кар'єри спортсменок, рівень масовості й привабливість гри для широких верств населення. У підпункті розглянуто: (1) психологічні особливості та їхній вплив на навчально-тренувальний процес і виступи; (2) роль освітніх інституцій і форм підготовки; (3) медико-біологічні особливості жіночфутболісток, профілактика травматизму та адаптація тренувань; (4) практичні рекомендації для національних і клубних програм. Нижче – системний виклад з урахуванням сучасних досліджень та практичних підходів.

1) Психологічні аспекти: мотивація, стресостійкість, командна динаміка.

Мотивація дівчат і жінок у футболі має кілька джерел: внутрішня (змагання, самовдосконалення), інструментальна (кар'єра, стипендії, матеріальна винагорода), соціальна (підтримка сім'ї, визнання). Довготривала залученість до спорту частіше забезпечується поєднанням внутрішньої мотивації з чіткою системою зовнішніх заохочень (освітні можливості, програми підтримки клубів). На рівні дитячо-юнацької підготовки важливо формувати внутрішню мотивацію через гру, доступні досягнення й відчуття прогресу; на елітному рівні – створювати прозорі кар'єрні траєкторії та соціальні гарантії.

Матчі високого рівня породжують значний психологічний тиск – у молодих футболісток це може проявлятися сильніше, ніж у дорослих через недостатній досвід управління емоціями. Ефективні методи: тренінги з управління увагою, робота з диханням, ментальні репетиції, програмна робота з психологом команди. Дослідження підтверджують, що психологічні фактори (саморегуляція, концентрація, мотивація) мають вагомий внесок у матчеві показники жіночих команд.

Командна когезія – ключ до стабільних результатів. Вона формується через спільні цілі, ясні ролі й відповідальність, ритуали перед матчем і чесний зворотний зв'язок. Особливо важливе підтримуюче лідерство – капітанів і тренерів, яке створює психологічний клімат, у якому помилки розглядаються як навчальні можливості, а не як провал. Для жіночих команд корисні формати регулярних командних сесій: обговорення ролей, розбір епізодів, робота з мікроконфліктами.

Перехід із юніорської до дорослої гри – критичний період, що супроводжується підвищеним рівнем стресу, необхідністю поєднувати спорт з навчанням/роботою. Програми наставництва, менторські зустрічі з досвідченими гравчинями, психопрофілактичні тренінги дозволяють згладити цей перехід. Недавні дослідження вказують на те, що джерела

стресу в цьому періоді частіше пов'язані з соціально-кар'єрними аспектами, ніж із технічно-тактичними вимогами.

2) Освітні аспекти: школа, університет, професійна підготовка.

Шкільні та університетські програми – важливі джерела рекрутингу. Інтеграція секцій, факультативів і внутрішніх університетських ліг сприяє системній підготовці та дозволяє поєднувати освіту й спорт. Для України актуальне посилення співпраці між УАФ, Міністерством освіти й місцевими навчальними закладами: створення міжшкільних ліг, виділення годин на футбольні заняття в позашкільний час, стипендіальні програми для талановитих спортсменок.

Кваліфіковані академії з чіткими навчальними планами та мультидисциплінарними підходами (фізіологія, психологія, тактика, медична підготовка) дають найкращий результат у підготовці елітних гравчинь. Такі програми мають передбачати не лише техніко-тактичний розвиток, а й освітні компоненти: життєві навички, планування кар'єри, англійську мову/комунікацію (для тих, хто планує виступати за кордоном).

Підвищення кваліфікації тренерів (курси УЄФА, локальні програми), менеджерів і спортивних адміністраторів дозволяє створювати стійкі клубні структури. Освітні програми повинні включати модулі з гендерночутливої роботи, антикорупційної етики та медичної грамотності.

3) Медико-біологічні особливості: фізіологія, травматизм, адаптація тренувань.

Фізіологічні характеристики жіночого організму (інша композиція тіла, гормональні цикли) визначають необхідність персоналізованого підходу до тренувального навантаження. Сучасні дослідження показують, що фази менструального циклу можуть впливати на деякі компоненти працездатності (витривалість, силу, реакцію болю) – це робить доцільним відстеження циклу для оптимізації тренувань та зменшення ризику травм. При цьому підхід має бути етичним, конфіденційним і погодженим зі спортсменкою.

Жіночий футбол показує специфічні патерни травм: вищий ризик певних пошкоджень (наприклад, розриви передньої хрестоподібної зв'язки – ACL) порівняно з чоловічою грою, а також значна частка травм при ігрових ситуаціях. Статистичні дослідження елітного жіночого футболу вказують на високу частоту травм під час матчів у порівнянні з тренуваннями, а також на значний «тягар» (burden) травматизму для команд протягом сезону. Комплексні програми профілактики (neuromuscular training, proprioception, strength & conditioning), контроль навантаження та адекватна медична підтримка суттєво знижують ризики.

Персоналізований підхід до планування навантажень – ключ до мінімізації травм і кращого відновлення. Це включає: моніторинг зовнішнього і внутрішнього навантаження (GPS-дані, RPE), періодизацію з урахуванням календаря змагань, включення відновлювальних сесій, сну та нутриціологічних рекомендацій. Зростання щільності календарів вимагає й вищої уваги до ротації складу та навантажень, особливо для молодих гравчинь, які поєднують спорт з навчанням.

Медична служба повинна надавати підтримку у питаннях менструальної функції, контрацепції, планування вагітності та повернення до змагань після пологів. На клубному рівні важливо мати протоколи щодо ведення спортсменок у періоди гормональних змін, а також програми повернення в спорт після перерв, пов'язаних із вагітністю.

4) Соціально-поведінкові та інклюзивні аспекти (безпека, дискримінація, доступ).

Жіночі команди часто стикаються з дискримінацією й упередженням – як на побутовому, так і на інституційному рівні. Для створення безпечного середовища потрібні чіткі політики (антидискримінаційні, протидія цифровому та офлайн-тролінгу), процедури звітності та навчання персоналу. Останні опитування індустрії демонструють високий рівень негативного досвіду серед жінок у футболі, що підкреслює необхідність системних змін.

Програми повинні бути доступні для дівчат з різних соціально-економічних груп: субсидоване обладнання, місця для тренувань у школах, стипендії. Особливу увагу варто приділяти регіонам з обмеженою інфраструктурою: мобільні академії, регіональні тренінги й дистанційні освітні модулі для тренерів.

5) Практичні рекомендації для включення в стратегії розвитку

- Впровадження клубних психологів і програм ментального здоров'я. Короткі регулярні сесії, тренінги з контролю тривожності, індивідуальна робота у кризових періодах. (Підіймає ефективність виступів і зменшує ризик відтоку.)
- Освітні партнерства зі школами й університетами. Створення регіональних ліг, стипендіальних програм та академій, де поєднують освіту і футбол. Це формує кадрову базу й підвищує стабільність кар'єрних шляхів спортсменок.
- Медичний протокол для жіночих команд. Обов'язковий моніторинг навантажень, програми профілактики ACL, план реабілітації, політика з питання менструального циклу та репродуктивного здоров'я. Такий протокол має бути адаптований під ресурсні можливості клубу, але – стандартизований.
- Підготовка тренерів з гендерно-чутливого підходу. Курси, що включають розуміння фізіологічних особливостей, роботу з мотивацією дівчат і управління командною динамікою.
- Антидискримінаційні програми та інструменти безпеки. Політики для захисту від онлайн-та офлайн-образ, механізми реагування та навчання цифровій безпеці.
- Моніторинг і наукова оцінка. Регулярні дослідження місцевого рівня: травматизм, участь у дитячо-юнацьких програмах, психологічне здоров'я. Дані потрібні для адаптації тактик розвитку й ефективної витрати ресурсів. (Підтримка цього напряму може отримуватися через програми УЄФА/ФІФА.)

Психологічні, освітні та медико-біологічні аспекти становлять комплексну систему, яка прямо впливає на сталий розвиток жіночого футболу. Рекомендований підхід – інтегрований: одночасна робота на рівні індивіда (психологічна та медична підтримка), освітніх інституцій (школи та університети) і клубно-федераційних структур (стратегії, стандарти, фінансування). Наявність чітких протоколів з адаптації тренувань до індивідуальних потреб, системи профілактики травм, програм ментального здоров'я та освітніх можливостей створює умови не лише для зростання якості гри, але й для масового залучення дівчат у футбол.

1.4. Загальні тенденції та сучасний стан жіночого футболу в Європі

За останні тридцять років жіночий футбол у Європі трансформувався з маргінального явища у вагомий соціокультурний феномен, який поступово входить до загальної спортивної системи континенту.

Якщо у 1980-х роках жіночі змагання сприймалися як «другорядні», то вже на початку 2020-х років вони стали невід'ємною частиною європейського спортивного календаря.

За даними УЄФА, у 2022 році на території Європи офіційно зареєстровано понад 1,36 мільйона гравчинь, які беруть участь у змаганнях різного рівня, включаючи дитячо-юнацькі ліги, аматорські клуби та професійні чемпіонати [39, с. 27]. Порівняно з початком 2000-х років, цей показник зріс майже удвічі. Таке зростання пов'язане насамперед із активною політикою національних федерацій та УЄФА, спрямованою на популяризацію гри серед дівчат та жінок.

Ключовим індикатором популярності футболу є відвідуваність матчів. Якщо на початку 1990-х років середня кількість глядачів на іграх жіночого чемпіонату Європи становила не більше 2–3 тисяч, то вже під час Євро-2022 в Англії було зафіксовано справжній прорив. Загальна кількість відвідувачів турніру перевищила 570 тисяч осіб, що стало рекордом в історії жіночого футболу [46, с. 33]. Фінал на «Вемблі» між Англією та Німеччиною

переглянули понад 87 тисяч уболівальників – найбільша аудиторія для жіночого матчу національних збірних у світі.

Зростання інтересу простежується і на клубному рівні. У 2019 році фінал жіночої Ліги чемпіонів між «Ліоном» та «Барселаною» у Будапешті відвідали понад 19 тисяч глядачів, а вже у 2022 році аналогічний фінал у Турині зібрав більше 41 тисячі [41, с. 102]. Це свідчить про стабільне зростання комерційної привабливості турніру та поступове залучення нових аудиторій.

Окремої уваги заслуговує розвиток масового жіночого футболу, що є підґрунтям для формування професійного рівня. У багатьох країнах Європи створені спеціальні програми, які дозволяють дівчатам починати заняття футболом із 5-6 років. Наприклад, у Німеччині у 2020 році у клубних структурах DFB було зареєстровано понад 300 тисяч юних гравчинь [59, с. 188]. У Франції аналогічний показник перевищував 200 тисяч, тоді як у Скандинавських країнах він коливався в межах 150–180 тисяч.

Значний вплив на популярність жіночого футболу має освітня система. У Великій Британії діють численні програми, які інтегрують футбол у шкільний спорт, а університетські ліги виконують роль кадрового резерву для професійних клубів [2, с. 137]. Такий підхід забезпечує не лише кількісне зростання гравчинь, а й якісну підготовку спортсменок.

Ще однією характерною тенденцією є професіоналізація жіночого футболу. У 2011 році в Англії стартувала FA Women's Super League (WSL), яка згодом стала однією з найсильніших ліг Європи, з офіційним професійним статусом та залученням провідних спонсорів [37, с. 59]. У Франції подібну роль відіграє чемпіонат Division 1 Féminine, де провідні клуби – «Олімпік Ліон» та «Парі Сен-Жермен» – створили сильну конкуренцію на європейській арені [46, с. 29].

У 2019 році УЄФА оприлюднила звіт, згідно з яким доходи від жіночого футболу в Європі перевищили 150 мільйонів євро на рік, при цьому близько половини цієї суми забезпечують спонсорські угоди та

телетрансляції [39, с. 48]. Це демонструє, що жіночий футбол поступово перетворюється на самостійний економічний сегмент спортивного ринку.

Медіа-інтерес до жіночого футболу зріс завдяки активному використанню цифрових платформ. За даними FIFA, трансляції матчів жіночого чемпіонату світу 2019 року охопили понад 1 мільярд глядачів по всьому світу [45, с. 22]. У Європі важливу роль відіграють стримінгові сервіси, які дозволяють клубам і федераціям просувати матчі навіть без традиційного телебачення. Наприклад, в Іспанії матчі жіночої «Барселони» регулярно транслюються онлайн і збирають аудиторію понад 200 тисяч користувачів.

Окрім цього, футболістки активно використовують соціальні мережі для популяризації гри. Такі зірки, як Ада Хегерберг (Норвегія) чи Алексія Путельяс (Іспанія), мають мільйонні аудиторії у Instagram, що формує нову комунікаційну модель між спортсменками та вболівальниками [47, с. 128].

Таким чином, сучасний стан жіночого футболу в Європі можна охарактеризувати такими тенденціями:

1. Зростання масовості – збільшення кількості зареєстрованих гравчинь, розширення дитячо-юнацьких програм.
2. Підвищення популярності змагань – рекордні відвідуваності та телевізійні аудиторії.
3. Професіоналізація – формування сильних національних чемпіонатів та економічна привабливість ліг.
4. Інтеграція у соціокультурний простір – зростання ролі жіночого футболу у медіа та суспільстві.
5. Європейське лідерство у світі – країни ЄС виступають локомотивом глобального розвитку жіночого футболу.

Жіночий футбол у Європі вже не сприймається як «екзотика». Він поступово стає повноцінною складовою спортивного життя, що підтверджується як кількісними показниками, так і якісними зрушеннями у суспільному ставленні до цієї гри.

1.5. Досвід провідних країн (Німеччина, Англія, Франція, Скандинавія)

Європейський жіночий футбол розвивається нерівномірно, і саме провідні країни задають вектор розвитку для всього континенту.

Німеччина, Англія, Франція та скандинавські держави стали своєрідними «локомотивами», які сформували сучасну систему організації та популяризації жіночого футболу. Їхній досвід є ключовим для розуміння того, якими шляхами можна досягати масовості, професіоналізму та соціальної легітимності гри.

Німеччина посідає одне з провідних місць серед найуспішніших країн у розвитку жіночого футболу. Німецький футбольний союз (DFB) ще у 1970-х роках розробив стратегію розвитку жіночих змагань, що передбачала створення аматорських ліг, які згодом трансформувалися у професійні структури [59, с. 77].

Жіноча збірна Німеччини стала справжнім символом ефективності цієї системи: вона вісім разів вигравала чемпіонат Європи та двічі ставала чемпіоном світу (2003 і 2007 роки) [38, с. 25]. Такий результат забезпечувався не лише фінансовою підтримкою, а й системною підготовкою кадрів. У країні діє розгалужена мережа дитячо-юнацьких академій, де дівчата отримують можливість поєднувати навчання та спорт.

Ключовим інструментом стала Фрауен-Бундесліга, яка була офіційно заснована у 1990 році. Ліга поступово набувала професійного статусу, а провідні клуби, такі як «Турбіне Потсдам», «Франкфурт» чи «Вольфсбург», регулярно ставали переможцями європейських турнірів [59, с. 144]. Німецька модель відзначається високим рівнем інтеграції жіночих клубів до загальної системи футбольної інфраструктури країни.

В Англії жіночий футбол має драматичну історію. Після заборони 1921 року, яка тривала півстоліття, лише у 1971-му FA офіційно дозволила жінкам грати на стадіонах. Проте справжній прорив відбувся у XXI столітті, коли у 2011 році було засновано FA Women's Super League (WSL). Вона відразу

отримала статус професійної ліги, а з 2018 року стала повністю професіоналізованою [37, с. 59].

Успіх ліги пояснюється кількома факторами:

1. Системна підтримка FA – національна асоціація забезпечує фінансування, маркетинг і контроль за клубами.
2. Високий рівень медіа-покриття – матчі WSL транслюються на провідних телеканалах і стримінгових сервісах.
3. Залучення топ-клубів – «Челсі», «Арсенал», «Манчестер Сіті» та «Манчестер Юнайтед» створили власні жіночі команди, що дало поштовх до підвищення рівня конкуренції [58, с. 218].

Вагомим досягненням стала перемога збірної Англії на Євро-2022, що відбулося саме на домашніх стадіонах. Ця подія зібрала рекордну кількість уболівальників (87 тисяч на «Вемблі») та стала поворотним моментом у сприйнятті жіночого футболу в країні [37, с. 67]. Англійська модель демонструє, як професійна організація, інтеграція у клубні структури та грамотний маркетинг можуть швидко підняти рівень популярності гри.

Франція розвивала жіночий футбол через підтримку окремих клубів і загальнодержавну стратегію. Найбільший успіх у цій сфері пов'язаний із командою «Олімпік Ліон», яка домінувала у жіночій Лізі чемпіонів, вигравши вісім титулів у період із 2011 по 2020 роки [46, с. 22]. Успіх «Ліона» став каталізатором зростання інтересу до жіночого футболу в країні.

Іншим важливим клубом є «Парі Сен-Жермен», який активно інвестує у жіночу команду, конкуруючи з «Ліоном» на національному та міжнародному рівнях. У результаті французький чемпіонат Division 1 Féminine став однією з найсильніших жіночих ліг Європи [41, с. 95].

Французька федерація футболу (FFF) у 2018 році ухвалила Women's Football Development Plan, спрямований на збільшення кількості гравчинь до 250 тисяч і надання клубам додаткових ресурсів [46, с. 29]. Поступово у Франції розширюється і дитячо-юнацька база: у 2020 році понад 200 тисяч дівчат були зареєстровані у футбольних структурах [41, с. 102].

Таким чином, французька модель поєднує державну підтримку та приватні інвестиції провідних клубів.

Скандинавські країни (Норвегія, Швеція, Данія, частково Фінляндія) посідають особливе місце в розвитку жіночого футболу. Їхній підхід базується на принципах соціальної рівності та масової участі.

Норвегія стала однією з перших країн, де жіноча збірна досягла світового успіху, вигравши чемпіонат світу у 1995 році. Держава активно підтримувала розвиток гри на всіх рівнях: від шкільних секцій до професійних клубів.

У Швеції жіночий футбол традиційно інтегрований у місцеві спортивні клуби. Система муніципального фінансування забезпечує рівні умови для хлопців і дівчат. Національна ліга Damallsvenskan входить до числа провідних жіночих чемпіонатів Європи [47, с. 103].

У Данії також реалізується модель масового залучення. Зокрема, у країні діє принцип «футбол для всіх», що дає змогу дівчатам і жінкам будьякого віку брати участь у змаганнях [8, с. 126].

Особливістю скандинавської моделі є активне поєднання державної політики рівності та спортивних програм. Це забезпечує високий рівень довіри суспільства до жіночого футболу та створює стабільні умови для його розвитку.

Порівнюючи досвід цих країн, можна виокремити кілька важливих відмінностей:

1. Німеччина робить ставку на системність, дитячо-юнацьку підготовку та інтеграцію жіночих команд у структури професійних клубів.

2. Англія демонструє швидку професіоналізацію та успішний маркетинг, що дозволило перетворити жіночий футбол на популярний продукт за короткий час.

3. Франція спирається на домінування окремих клубів і державні програми, які формують фундамент для розвитку масового футболу.

4. Скандинавські країни забезпечують розвиток через принципи соціальної рівності, що створює умови для масовості та стабільності системи.

Усі ці моделі свідчать, що успішний розвиток жіночого футболу можливий за умови поєднання інституційної підтримки, соціальної політики та професіоналізації.

1.6. Система підготовки спортсменок та кадрового забезпечення

Успіх жіночого футболу в Європі значною мірою визначається якістю системи підготовки спортсменок та рівнем кадрового забезпечення. Жодна країна не може досягти високих результатів без організованої мережі дитячо-юнацьких шкіл, кваліфікованих тренерів, арбітрів і функціонерів, які формують інституційний фундамент гри.

У більшості європейських країн дитячо-юнацькі академії стали основою масового жіночого футболу. Німеччина вважається одним із піонерів у цьому напрямі. Ще в 1990-х роках DFB створив регіональні центри підготовки, які охоплювали не лише хлопців, але й дівчат. На сьогоднішній день у Німеччині діє понад 120 ліцензованих академій, де займаються близько 30 тисяч юних футболісток [38, с. 41].

У Франції ключову роль відіграють футбольні академії, інтегровані у структуру професійних клубів. Найвідомішим прикладом є академія «Олімпіка Ліон», яка регулярно випускає гравчинь для національної збірної [46, с. 19]. У країні діють також регіональні тренувальні центри, створені під егідою Французької федерації футболу (FFF).

В Англії з 2012 року функціонує центр розвитку дівчат (FA Girls' Regional Talent Clubs). Вони фінансуються спільно з державним бюджетом та клубними структурами, забезпечуючи системний підхід до виявлення та розвитку талановитих гравчинь [37, с. 59]. Ця мережа дозволяє поступово інтегрувати юних футболісток у професійні команди Women's Super League.

У Скандинавських країнах підготовка має дещо інший характер. Там переважає муніципальна модель, коли фінансування здійснюється на рівні

місцевих бюджетів. У Швеції, наприклад, органи місцевого самоврядування фінансують до 70% витрат на дитячо-юнацький спорт, завдяки чому він стає доступним для широких верств населення [47, с. 93].

Ще одним джерелом кадрів для жіночого футболу є університетські та аматорські змагання. У Великій Британії університетська система (British Universities & Colleges Sport – BUCS) щорічно організовує понад 500 жіночих командних змагань, які виконують роль своєрідного «фільтра» для професійних клубів [2, с. 145].

У Франції діють студентські ліги, які координуються Міністерством спорту та освіти, а у Норвегії та Данії університетський футбол є органічною складовою спортивного життя молоді. Саме завдяки цьому відбувається поєднання академічної освіти й спортивної кар'єри, що є важливим чинником гендерної рівності.

Професійний розвиток жіночого футболу неможливий без якісної системи підготовки тренерів. УЄФА з початку 2000-х років реалізує програму UEFA Pro Licence for Women, яка дає змогу тренеркам отримувати найвищу кваліфікацію [39, с. 67].

У Німеччині функціонує Національний центр тренерської освіти, де передбачені окремі курси для спеціалістів жіночого футболу. Завдяки цьому в країні понад 400 тренерів жінок мають ліцензію UEFA A або Pro [59, с. 144].

В Англії FA активно стимулює залучення жінок у тренерську сферу. За офіційними даними, у 2022 році кількість жінок-тренерів, які мають професійну ліцензію, зросла на 33% порівняно з 2015 роком [37, с. 74].

Франція також підтримує жіноче тренерство через спеціальні гранти та програми FFF, спрямовані на підготовку тренерів у регіональних центрах.

Не менш важливим є питання кадрового забезпечення у сфері суддівства й футбольного менеджменту. УЄФА та ФІФА активно просувають ідею залучення жінок-арбітрів до найвищих рівнів змагань.

Прикладом є французька арбітриня Стефані Фраппар, яка у 2019 році стала першою жінкою, що обслуговувала фінал Суперкубка УЄФА [46, с. 42].

У багатьох країнах створюються програми для підготовки жіночих футбольних менеджерів. У Німеччині діє ініціатива DFB «Frauen im Fussball-Management», яка спрямована на підвищення кількості жінок на керівних посадах у клубах та федерації. В Англії FA запровадила аналогічну програму «Women in Leadership», що поєднує навчальні модулі та менторські сесії [37, с. 82].

Попри значні досягнення, система підготовки та кадрового забезпечення має низку проблем:

1. Недостатня кількість тренерів-жінок. У середньому по Європі їх частка не перевищує 15% від загальної кількості тренерського складу [39, с. 72].

2. Низька оплата праці у нижчих дивізіонах. Багато тренерів та арбітрів змушені поєднувати роботу у футболі з іншими професіями.

3. Нерівність у доступі до ресурсів. Навіть у провідних країнах Європи дівчата часто мають менший доступ до якісної інфраструктури порівняно з хлопцями [8, с. 121].

Перспективи ж полягають у подальшій професіоналізації системи. УЄФА та ФІФА планують збільшувати інвестиції у підготовку тренерів та арбітрів, а також підтримувати програми, спрямовані на залучення жінок у футбольний менеджмент [42, с. 19].

Система підготовки спортсменок та кадрового забезпечення у Європі має комплексний характер. Вона включає дитячо-юнацькі академії, університетські змагання, спеціальні програми підготовки тренерів, а також ініціативи щодо залучення жінок до суддівства та менеджменту. Кожна країна реалізує власну модель, однак спільною рисою є поєднання інституційної підтримки з політикою гендерної рівності.

Досвід провідних країн свідчить, що саме системність і кадрова стабільність забезпечують сталий розвиток жіночого футболу та його інтеграцію у ширший європейський спортивний контекст

Фінансування, медіа-підтримка та популяризація жіночого футболу

Фінансування та інформаційна підтримка є тими чинниками, які визначають перспективи розвитку будь-якого виду спорту. Жіночий футбол у Європі довгий час перебував у «тіні» чоловічого, що зумовлювало обмеженість ресурсів. Проте починаючи з 2010-х років ситуація кардинально змінилася: фінансові вливання зросли, з'явилися масштабні спонсорські контракти, а медіа почали приділяти значно більше уваги жіночим турнірам.

Умовно фінансування жіночого футболу можна поділити на чотири головні джерела:

1. Державні програми підтримки спорту. У Франції Міністерство спорту у 2018 році передбачило цільове фінансування на розвиток жіночого футболу в обсязі понад 20 млн євро. У Німеччині DFB спільно з федеральним урядом щороку виділяє близько 15 млн євро на дитячо-юнацькі програми для дівчат [59, с. 103].

2. Бюджети клубів. Провідні європейські клуби («Барселона», «Олімпік Ліон», «Челсі») активно інвестують у жіночі команди, інтегруючи їх у загальну структуру клубу. За даними UEFA, у 2021 році середній бюджет провідних жіночих клубів перевищував 4 млн євро, а у випадку «Ліона» та «Барселони» ця цифра сягала понад 10 млн євро [41, с. 95].

3. Спонсорські угоди. Жіночий футбол стає дедалі привабливішим для брендів. Наприклад, у 2019 році Barclays підписав контракт із FA WSL на 10 років вартістю понад 30 млн фунтів – перший випадок такого масштабного партнерства у жіночому футболі [37, с. 67].

4. Гранти FIFA та UEFA. УЄФА реалізує програму Women's Football Development Programme, яка з 2016 по 2020 роки інвестувала понад 150 млн євро у розвиток жіночого футболу в країнах-членах [39, с. 55].

Медіа стали ключовим фактором популяризації. Якщо ще у 2000-х роках трансляції жіночих матчів були рідкістю, то сьогодні провідні телеканали і стримінгові платформи змагаються за права показу.

В Англії Sky Sports і BBC транслюють матчі Women's Super League на регулярній основі, що значно підвищує охоплення аудиторії [37, с. 82]. У Франції Canal+ має ексклюзивні права на показ Division 1 Féminine, а у Німеччині телетрансляції Frauen-Bundesliga виходять на ARD і ZDF [59, с. 188].

Важливу роль відіграють і цифрові платформи. Наприклад, у Швеції багато матчів Damallsvenskan транслюються через онлайн-сервіси, що робить жіночий футбол доступним навіть у віддалених регіонах [47, с. 109].

Новим трендом стало активне використання соціальних мереж. Багато футболісток мають мільйонні аудиторії у Instagram чи TikTok. Так, Алексія Путельяс («Барселона») має понад 2 млн підписників, а Ада Хегерберг («Ліон») – понад 1,3 млн [47, с. 128]. Їхня активність створює нову комунікаційну модель, яка дозволяє не лише залучати вболівальників, а й отримувати додаткові рекламні контракти.

Це означає, що популярність жіночого футболу вже не залежить виключно від клубів чи федерацій – значну роль відіграє особистий бренд спортсменок.

Окрему роль у популяризації відіграють масштабні турніри.

- Євро-2022 в Англії зібрало понад 570 тисяч уболівальників на стадіонах і стало найвідвідуванішим чемпіонатом Європи серед жінок в історії [46, с. 33].

- Чемпіонат світу 2019 року у Франції мав телевізійну аудиторію понад 1 мільярд осіб, що перевершило всі попередні рекорди [45, с. 22].

- Фінал жіночої Ліги чемпіонів 2022 року у Турині переглянули понад 41 тисяча глядачів на стадіоні та близько 4 млн у телеєфірі [41, с. 117].

Такі події виконують роль «локомотива», адже вони привертають увагу навіть тих, хто раніше не цікавився жіночим футболом.

Важливим чинником є приклади успішних клубних практик.

- «Олімпік Ліон» зробив ставку на домінування жіночої команди, яка здобула вісім титулів Ліги чемпіонів і стала візитівкою клубу у світі [46, с. 19].
- «Барселона» завдяки перемогам у Лізі чемпіонів та яскравій грі зібрала понад 90 тисяч глядачів на «Камп Ноу» у матчі проти «Реал Мадрид» у 2022 році – абсолютний рекорд для жіночих клубних матчів [41, с. 133].
- В Англії клуби «Арсенал» та «Челсі» активно інтегрують жіночі команди у маркетингову політику, що дозволяє залучати нових спонсорів і збільшувати фан-бази [37, с. 74].

Попри прогрес, жіночий футбол у Європі має низку викликів:

1. Нерівність бюджетів. Навіть у провідних країнах жіночі команди отримують у десятки разів менше фінансування, ніж чоловічі [8, с. 121].
2. Низький рівень доходів у нижчих дивізіонах. Багато гравчинь змушені поєднувати футбол з іншою роботою.
3. Залежність від великих турнірів. Пікові показники популярності часто пов'язані з чемпіонатами світу чи Євро, тоді як регулярні чемпіонати все ще мають проблеми з відвідуваністю.

Європейський жіночий футбол має значний потенціал для подальшого зростання. За прогнозами УЄФА, до 2030 року загальний ринок жіночого футболу може перевищити 500 млн євро на рік, якщо збережуться нинішні темпи розвитку [39, с. 72].

Головними перспективними напрямками є:

- подальша інтеграція жіночих команд у структури топ-клубів;
- укладення довгострокових контрактів із глобальними брендами;
- розширення цифрової присутності через стримінг і соціальні мережі;
- підтримка з боку державних інституцій, спрямована на забезпечення рівних умов для жінок у спорті.

Фінансування, медіа-підтримка та популяризація стали тими рушійними силами, які вивели жіночий футбол у Європі на якісно новий рівень. Залучення інвестицій, розширення спонсорських програм і активна робота медіа дозволили зробити цей вид спорту помітним, конкурентоспроможним і соціально значущим.

Попри наявні проблеми, тренд на зростання є очевидним. Європейський досвід доводить, що стратегічне поєднання фінансів і медіаресурсів здатне перетворити жіночий футбол на самостійний, економічно успішний і культурно значущий сегмент спортивного життя.

Висновки до розділу 1.

Жіночий футбол у Європі пройшов довгий шлях: від епізодичних сплесків популярності та суспільної цікавості – до поступового визнання й створення стабільних умов для розвитку.

На ранніх етапах головними бар'єрами були не стільки спортивні, скільки соціальні: упередження, стереотипи та формальні обмеження, які на десятиліття стримували розширення жіночих змагань і клубних структур.

Важливим поштовхом для змін стали міжнародні турніри та зростання видимості жіночого футболу: коли з'явилися регулярні чемпіонати і системні змагання, інтерес і підтримка почали закріплюватися на більш стійкій основі.

Соціокультурний контекст суттєво впливає на темпи розвитку: там, де суспільство й інституції підтримують рівні можливості для дівчат і жінок, футбол швидше стає масовим, доступним і конкурентним.

Міжнародні й національні програми (стратегії, плани розвитку, фінансові механізми) поступово створюють “правила гри”, які допомагають федераціям і клубам розбудовувати жіночий футбол більш послідовно та організовано.

Водночас розвиток жіночого футболу не зводиться лише до змагань і інфраструктури. Важливими залишаються умови, що допомагають спортсменкам зростати і зберігати мотивацію: психологічна підтримка,

поєднання спорту з освітою, медико-біологічний супровід і увага до профілактики травм.

Останні десятиліття показують помітне підсилення позицій жіночого футболу в Європі: більше гравчинь, більше уваги медіа, вищі показники відвідуваності, сильніші ліги та виразніші рольові моделі для молоді.

Досвід провідних країн свідчить, що немає єдиного “ідеального” сценарію. Успіх може базуватися на різних підходах – системній підготовці, професіоналізації ліг, державній політиці рівності або клубних інвестиціях – але спільним є послідовність і довгостроковість рішень.

Якість розвитку значною мірою визначається людьми й управлінням: наявністю підготовлених тренерів, арбітрів, менеджерів і зрозумілими кар’єрними траєкторіями в системі футболу.

Фінансування і медійна присутність дедалі більше працюють як “прискорювачі”: вони роблять футбол видимим, привабливим для глядачів і партнерів, а також підсилюють мотивацію дівчат долучатися до гри.

Попри позитивні зміни, лишаються питання, які потребують уваги: різниця в ресурсах порівняно з чоловічим футболом, нерівні умови на нижчих рівнях, а також потреба в стабільній підтримці не тільки під час великих турнірів, а й у повсякденному житті ліг і клубів.

Загалом, європейський досвід демонструє, що жіночий футбол поступово стає повноцінною частиною спортивної культури – і має потенціал зростати далі, якщо підтримка буде системною, а можливості для дівчат і жінок – реальними та доступними.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для реалізації поставлених завдань ми застосували комплекс педагогічних методів дослідження, які виявилися найбільш інформативними та ефективними для досягнення цілей нашої науково-експериментальної роботи. Зокрема, було використано такі сучасні методики, описані у спеціальній літературі:

- аналіз науково-методичних джерел, що стосуються теми дослідження;
- вивчення та узагальнення передового досвіду з цього питання;
- системний аналіз;
- анкетування та проведення бесід;
- педагогічне спостереження;
- застосування методів математичної статистики.

2.2. Організація дослідження

Наше дослідження, як і більшість педагогічних досліджень, проводилося у три основні етапи з використанням матеріальної бази та бібліотечного фонду ННОІ та НУФВСУ. Дослідження тривало з листопада 2024 року по вересень 2025 року.

Перший етап (листопад – грудень 2024 р.) був підготовчим. У цей період було здійснено аналіз наукових, навчально-методичних та офіційних джерел, присвячених розвитку жіночого футболу. Основна увага була зосереджена на вивченні історії становлення жіночого футболу у світі та Європі, соціокультурних і гендерних чинників, а також нормативно-правових та організаційних умов його розвитку.

У ході цього етапу було уточнено актуальність теми, визначено мету та завдання дослідження, сформовано логіку побудови теоретичного розділу

роботи. Також здійснено узагальнення сучасних підходів і тенденцій, що дозволило створити теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу.

Другий етап (січень – травень 2025 р.) був спрямований на систематизацію та узагальнення зібраного матеріалу. На цьому етапі здійснювався аналіз досвіду провідних європейських країн, особливостей системи підготовки спортсменок, кадрового забезпечення, а також ролі фінансування і медіа у розвитку жіночого футболу.

Матеріали були впорядковані за тематичними блоками, встановлено взаємозв'язки між соціальними, організаційними та спортивними аспектами розвитку. Це дозволило виділити ключові чинники, що визначають сучасний стан і динаміку жіночого футболу в Європі, а також окреслити спільні риси й відмінності різних моделей розвитку.

Третій етап (червень – вересень 2025 р.) був присвячений формулювання узагальнюючих висновків за результатами виконаної роботи. Отримані матеріали були інтерпретовані з позицій їх практичної та теоретичної значущості.

Особливу увагу приділено визначенню перспектив подальшого розвитку жіночого футболу, а також узагальненню чинників, що можуть бути використані при формуванні програм розвитку, підготовці кадрів і вдосконаленні організаційної підтримки. Результати цього етапу дозволили підвести логічний підсумок дослідження та окреслити напрями подальших наукових і прикладних напрацювань.

РОЗДІЛ 3.

РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ У ПОРІВНЯННІ З ЄВРОПОЮ

3.1. Історія та сучасний стан жіночого футболу в Україні

Перші кроки та становлення у 1990-х роках.

Жіночий футбол в Україні почав свій розвиток у 1990-х роках, одразу після здобуття незалежності держави. Хоча ще у радянський період існували поодинокі ініціативи створення жіночих команд, офіційного статусу вони не мали. Лише у 1992 році було проведено перший чемпіонат В Україні серед жіночих команд було проведено турнір, у якому змагалися понад 15 клубів із різних регіонів.

Формування збірної України також припало на цей період. Національна команда дебютувала у відбірковому турнірі до чемпіонату Європи 1993 року, що стало символом виходу українського жіночого футболу на міжнародну арену [17, с. 58]. Попри обмежене фінансування та відсутність інфраструктури, ці перші кроки заклали фундамент для подальшого розвитку.

Розвиток у 2000-х роках.

Друге десятиліття незалежності стало періодом певної стабілізації. У 2000-х роках сформувалася Вища ліга України з футболу серед жінок, яка стала регулярним чемпіонатом. Провідними командами стали харківські клуби «Житлобуд-1» та «Житлобуд-2», а також «Легенда» з Чернігова [41, с. 117].

Жіноча збірна України вперше досягла історичного результату у 2009 році, коли пробилася на чемпіонат Європи у Фінляндії. Хоча команда не змогла подолати груповий етап, сама участь у турнірі стала важливим кроком для міжнародного визнання українського футболу [32, с. 85].

У цей період значна увага приділялася також дитячо-юнацькому футболу. У різних регіонах країни почали з'являтися перші спортивні школи для дівчат, хоча їх кількість залишалася невеликою.

Сучасний етап розвитку (2010-2020-ті роки).

Починаючи з 2010-х років, український жіночий футбол отримав новий імпульс. Українська асоціація футболу (УАФ) запровадила програму популяризації жіночого футболу, орієнтовану на збільшення кількості зареєстрованих гравчинь та команд [18, с. 119].

На клубному рівні харківський «Житлобуд-1» став регулярним учасником жіночої Ліги чемпіонів УЄФА. Хоча команді не вдалося пробитися до пізніх стадій турніру, сам факт постійної участі підвищував статус українського футболу [44, с. 62].

Збірна України продовжувала брати участь у відбіркових турнірах до чемпіонатів світу та Європи, демонструючи конкурентну боротьбу з командами середнього європейського рівня. Найбільш яскравим періодом стала участь у відборі до чемпіонату світу 2019 року, коли команда посіла третє місце у групі, поступившись лише Франції та Австрії.

За даними УАФ, станом на 2021 рік в Україні офіційно зареєстровано близько 7 тисяч гравчинь у різних вікових категоріях. Для порівняння: у Німеччині цей показник перевищує 300 тисяч, а у Франції – понад 200 тисяч [46, с. 29].

Жіночий футбол в Україні представлений такими змаганнями:

- Вища ліга – 10 команд, що змагаються за титул чемпіона;
- Перша ліга – понад 20 клубів, які складають основу для розвитку;
- Кубок України – національний турнір, у якому беруть участь представники обох ліг;
- дитячо-юнацькі першості, організовані у форматі всеукраїнських зональних турнірів.

Попри наявність офіційної структури, інфраструктурні проблеми залишаються актуальними. Багато клубів не мають власних стадіонів і

проводять матчі на полях чоловічих команд або в умовах, далеких від професійних [27, с. 98].

Серед українських футболісток, які здобули визнання, варто назвати Дарію Апанашенко, яка довгий час була капітаном національної збірної і виступала за провідні клуби Росії та Туреччини. Також відзначаються такі гравчині, як Людмила Овдійчук та Аліна Шульга, які демонструють високий рівень на міжнародній арені [28, с. 112].

Поступово з'являються й молоді таланти, що свідчить про поступове розширення кадрової бази. Проте кількість футболісток, які грають у топлігах Європи, залишається обмеженою, що підкреслює проблеми з підготовкою спортсменок в Україні.

Українське суспільство довгий час сприймало жіночий футбол як «незвичне» явище. Це відрізняло ситуацію від Скандинавії чи Німеччини, де гра давно стала частиною масової культури [47, с. 87]. Лише в останні роки зростає інтерес з боку молоді та медіа.

Важливу роль відіграють програми, що спрямовані на залучення дівчат до футболу шляхом їх інтеграції у шкільне середовище. УАФ спільно з Міністерством освіти реалізує проєкт «Шкільний футбол», який включає жіночі секції та змагання [18, с. 123]. Це дозволяє розширювати соціальну базу гри.

Попри позитивні зрушення, український жіночий футбол має низку системних проблем:

1. Фінансова нестабільність. Більшість клубів існують завдяки мінімальним спонсорським внескам чи підтримці місцевих органів влади [27, с. 101].

2. Низький рівень медіа-просування. Телетрансляції жіночих матчів майже відсутні, а інформаційне висвітлення обмежене.

3. Мала кількість зареєстрованих гравчинь. Порівняно з європейськими країнами, в Україні показники участі дівчат у футболі залишаються критично низькими.

4. Відсутність системної підготовки тренерів і менеджерів. Лише кілька спеціалістів мають ліцензії УЄФА рівня А чи Pro [44, с. 64].

Історія жіночого футболу в Україні показує складний шлях від маргінального явища до офіційно визнаного виду спорту. За останні три десятиліття створено базові інституційні умови: національний чемпіонат, Кубок України, дитячо-юнацькі турніри та національну збірну. Проте сучасний стан характеризується низьким рівнем масовості, обмеженим фінансуванням та слабкою інфраструктурою [41, с. 133].

Таким чином, жіночий футбол в Україні перебуває на етапі становлення, поступово наближаючись до європейських стандартів, але все ще значно відстаючи за основними показниками. Його подальший розвиток потребує комплексних реформ і підтримки як на державному, так і на клубному рівні.

3.2. Організаційні та правові засади функціонування жіночого футболу в Україні

Становлення жіночого футболу в Україні регулюється комплексом нормативно-правових актів, що охоплюють як національне законодавство, так і внутрішні документи футбольних федерацій та клубів. Базовим є Закон України «Про фізичну культуру і спорт», ухвалений ще у 1993 році й надалі неодноразово оновлюваний. У ньому визначені принципи розвитку спорту, гарантії рівних прав жінок і чоловіків на заняття спортом, а також механізми державної підтримки.

Окремі положення стосуються спорту високих досягнень і масового спорту, що дозволяє формувати двоступеневу систему: базову підготовку та професійну діяльність. Для жіночого футболу це має особливе значення, адже поєднання масового залучення дівчат і підтримки елітних спортсменок формує стійку модель розвитку [32, с. 85].

Ключовим суб'єктом організаційного забезпечення є Українська асоціація футболу (УАФ), яка є правонаступником Федерації футболу

України. Саме УАФ координує діяльність жіночих клубів, організовує чемпіонати та кубкові змагання, а також забезпечує участь збірних у міжнародних турнірах [41, с. 117].

Важливими документами є регламенти Вищої та Першої ліг, де визначено порядок проведення матчів, вимоги до клубів, інфраструктури, тренерського складу. УАФ відповідає і за підготовку арбітрів, організацію дитячо-юнацьких першостей, формування календаря офіційних ігор [18, с. 123].

У 2019 році УАФ ухвалила «Стратегію розвитку жіночого футболу до 2030 року», у якій окреслено основні завдання: збільшення кількості зареєстрованих гравчинь до 50 тисяч, створення регіональних центрів підготовки, інтеграція футболу у шкільні програми.

Організаційна модель жіночого футболу в Україні базується також на діяльності державних інституцій. Міністерство молоді та спорту України забезпечує фінансування національних збірних команд, у тому числі жіночих, за рахунок державного бюджету. Крім того, регіональні управління спорту підтримують клуби на місцевому рівні [19, с. 47].

Механізм фінансування передбачає:

- оплату участі збірних у міжнародних змаганнях;
- забезпечення навчально-тренувальних зборів;
- підтримку дитячо-юнацьких шкіл, у тому числі для дівчат;
- часткове фінансування інфраструктурних проєктів.

Однак реальний обсяг державних коштів залишається обмеженим і часто недостатнім навіть для базових потреб, що створює залежність від спонсорів та клубних інвестицій.

Україна як член УЄФА та ФІФА зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів розвитку футболу. Це стосується і жіночого напрямку. УЄФА вимагає від усіх національних асоціацій мати чіткі стратегії розвитку жіночого футболу, проводити чемпіонати серед жінок і дівчат, готувати тренерів і арбітрів [39, с. 67].

Українська асоціація футболу регулярно звітує перед УЄФА про виконання цих вимог. Саме завдяки грантовим програмам Європейського футбольного союзу було створено кілька регіональних центрів для розвитку дівочого футболу, зокрема у Київській та Львівській областях [44, с. 62].

Крім того, ФІФА реалізує програму Women's Football Development, у межах якої Україна отримує кошти на підготовку збірних та популяризацію жіночих змагань.

Попри формальну наявність правової бази, існують серйозні проблеми з її реалізацією. Основні з них:

1. Недостатня деталізація законодавства. Закон «Про фізичну культуру і спорт» містить загальні норми про гендерну рівність, однак відсутні конкретні положення щодо механізмів підтримки жіночого футболу [19, с. 45].

2. Відсутність фінансових гарантій. Хоча УАФ і Міністерство спорту декларують підтримку, реальні бюджети для жіночих команд часто мінімальні [27, с. 101].

3. Нерівність у доступі до інфраструктури. Жіночі клуби переважно користуються стадіонами чоловічих команд або грають на полях із поганим покриттям, що не відповідає стандартам УЄФА [41, с. 133].

4. Правова неврегульованість контрактів. У більшості клубів футболістки не мають повноцінних трудових угод, їх статус часто визначається як «аматори», що обмежує соціальні гарантії [32, с. 85].

Для покращення ситуації необхідні системні кроки:

- внесення змін до законодавства з чітким визначенням механізмів державної підтримки жіночого футболу;
- запровадження фінансових стандартів для клубів Вищої ліги, які б забезпечували мінімальний рівень оплати праці футболісток;
- розширення регіональної мережі дитячо-юнацьких центрів;
- розвиток правових механізмів захисту гравчинь, зокрема у сфері контрактів і соціальних гарантій;

- активніша співпраця з міжнародними структурами (ФІФА, УЄФА) для залучення грантів і програм технічної допомоги [46, с. 31].

Організаційні та правові засади функціонування жіночого футболу в Україні вже мають певний фундамент: діє національне законодавство, УАФ формує регламенти й стратегії розвитку, держава частково фінансує збірні та дитячі школи. Водночас існує низка серйозних проблем, серед яких слабе фінансування, недосконала правова база, нерівність у доступі до інфраструктури та відсутність належних трудових гарантій для гравчинь.

Таким чином, перспективи розвитку жіночого футболу в Україні значною мірою залежать від вдосконалення правового поля, збільшення фінансової підтримки та інтеграції у європейський спортивний простір.

3.3. Проблеми та перспективи розвитку жіночого футболу в Україні

Жіночий футбол в Україні проходить складний етап свого розвитку. Попри офіційне визнання та створення організаційної бази, цей вид спорту стикається з низкою системних труднощів, що стримують його прогрес. Основні проблеми зосереджені у сферах фінансування, інфраструктури, кадрового забезпечення та суспільного сприйняття.

Важливо зазначити, що більшість з цих викликів характерні і для чоловічого футболу в Україні, однак у жіночому сегменті вони проявляються особливо гостро через нижчий рівень популярності та інвестицій.

Фінансування є найбільшою перешкодою для розвитку. Більшість жіночих клубів існують завдяки мінімальним спонсорським внескам або підтримці місцевих органів влади. За офіційними даними, бюджети навіть провідних українських клубів («Житлобуд-1», «Ворскла», «ЛегендаШВСМ») не перевищують кількох сотень тисяч доларів на рік, що у десятки разів менше, ніж у середньостатистичному європейському клубі [32, с. 85].

Низький рівень фінансування безпосередньо впливає на умови праці футболісток. Більшість із них не мають повноцінних трудових контрактів, а

отже, не забезпечені соціальними гарантіями – лікарняними, страховкою чи пенсійними відрахуваннями [27, с. 101]. Це суттєво знижує привабливість професії і сприяє відтоку талановитих гравчинь за кордон.

Стан інфраструктури також викликає занепокоєння. Значна частина матчів Вищої та Першої ліг проводиться на полях, які не відповідають стандартам УЄФА. Жіночі команди часто тренуються на штучних майданчиках або використовують стадіони чоловічих клубів у «вільний час».

Дефіцит сучасних стадіонів та навчально-тренувальних баз є однією з причин низької якості підготовки. Крім того, відсутність належної інфраструктури обмежує можливості для залучення глядачів та медіа, адже умови не завжди дозволяють організувати повноцінні трансляції [19, с. 47].

Розвиток жіночого футболу напряму залежить від кількості кваліфікованих тренерів, арбітрів і менеджерів. В Україні спостерігається серйозний дефіцит таких фахівців. За даними УАФ, станом на 2021 рік лише близько 20 тренерів, які працюють із жіночими командами, мали ліцензію UEFA A чи Pro [44, с. 64].

Ситуація з арбітрами також складна. Хоча у країні є кілька жіноксуддів міжнародної категорії, більшість матчів обслуговують чоловіки, що свідчить про недостатню інтеграцію жінок у цю сферу. Проблеми з підготовкою спортивних менеджерів призводять до того, що клуби часто не мають професійної адміністративної структури.

Суттєвою перешкодою для розвитку залишається суспільне ставлення до жіночого футболу. У масовій свідомості ця гра досі часто асоціюється з «чоловічим» видом спорту. Стереотипи гальмують залучення дівчат у секції, а батьки не завжди підтримують вибір дочок займатися футболом [47, с. 87].

Медіа-активність теж обмежена. Лише окремі матчі Вищої ліги транслюються онлайн, а телевізійні покази практично відсутні. Це значно ускладнює популяризацію та формування фан-бази.

Вплив війни та економічної кризи.

Російська агресія проти України після 2014 року та повномасштабна війна з 2022 року завдали значного удару по розвитку спорту загалом, і жіночого футболу зокрема. Деякі клуби припинили існування через фінансові труднощі, інші вимушені були змінювати місце базування.

Наприклад, команди з Луганської та Донецької областей були змушені евакуюватися, що негативно вплинуло на чемпіонат.

Економічна нестабільність зумовила скорочення спонсорської підтримки. Навіть ті компанії, які раніше інвестували у футбол, тепер змушені перерозподіляти ресурси на інші потреби. У результаті фінансова база жіночого футболу ще більше ослабла [27, с. 98].

Попри труднощі, існують і позитивні зрушення. УАФ реалізує проєкт «Шкільний футбол», що спрямований на залучення дівчат до гри на ранньому етапі [18, с. 123]. В окремих регіонах відкриваються нові секції та школи.

Важливим кроком стало підвищення уваги до жіночого футболу з боку медіа під час міжнародних матчів збірної України. Хоча трансляцій небагато, але збірна отримує все більше підтримки вболівальників, особливо серед молоді.

Подальший поступ жіночого футболу в Україні визначатиметься ефективністю реалізації стратегічних завдань. До перспективних напрямів можна віднести:

1. Фінансове зміцнення. Залучення приватних інвесторів, укладання довгострокових спонсорських угод, активне використання грантів УЄФА та ФІФА [39, с. 72].

2. Удосконалення інфраструктури, що передбачає зведення сучасних стадіонів та тренувальних комплексів, пристосованих для проведення жіночих змагань.

3. Кадрова підготовка. Збільшення кількості тренерів і арбітрів, стимулювання участі жінок у футбольному менеджменті.

4. Медіа-популяризація. Активніше висвітлення матчів у ЗМІ та соцмережах, створення власних медіаплатформ клубів.

5. Європейська інтеграція. Участь у спільних програмах із федераціями Німеччини, Англії та Франції, що сприятиме запозиченню кращих практик [46, с. 29].

В Україні розвиток жіночого футболу відбувається за наявності суттєвих перешкод. Серед головних проблем вирізняються фінансова нестабільність клубів, недостатня кількість якісних спортивних баз, дефіцит тренерських кадрів і майже повна відсутність уваги з боку великих медіа. Додатковим викликом є воєнна ситуація та загальна економічна криза, які знижують можливості залучення інвесторів та міжнародних партнерів.

Попри складнощі, простежуються і позитивні перспективи. Поступово збільшується кількість дівчат, які займаються футболом, розширюється мережа секцій, з'являється інтерес до співпраці з європейськими організаціями. Якщо використати ці можливості та спиратися на досвід провідних країн, жіночий футбол в Україні може вийти на якісно новий рівень розвитку.

Нами проведено порівняння основних показників розвитку жіночого футболу в Україні та Європі.

Аналіз сучасного стану жіночого футболу в Україні вимагає співставлення із показниками провідних європейських країн. Такий підхід дозволяє чіткіше виявити масштаби відставання, з'ясувати сильні та слабкі сторони національної системи та визначити напрями інтеграції до європейського простору.

У порівняльному аспекті найбільше значення мають кількісні показники (кількість гравчинь, клубів, тренерів), економічні параметри (фінансування, бюджети, контракти), соціальні аспекти (відвідуваність, інтерес ЗМІ), а також рівень інституційного забезпечення.

За даними УЄФА, у Німеччині на початку 2020-х років офіційно зареєстровано понад 300 тис. футболісток, у Франції – понад 200 тис., у Швеції та Англії – близько 150 тис. [59, с. 144].

В Україні цей показник значно нижчий: станом на 2021 рік він становив лише 7 тис. гравчинь. Це у 40-50 разів менше, ніж у провідних європейських країнах, що свідчить про вузьку соціальну базу розвитку футболу.

Клуби та змагання

У більшості країн Європи жіночі чемпіонати мають професійний статус. Англійська WSL налічує 12 команд, французький Division 1 Féminine – також 12, німецька Frauen-Bundesliga – 12. Кожна з цих ліг має другий і третій дивізіони, що забезпечують конкуренцію та стабільність [46, с. 29].

В Україні у Вищій лізі грає 10 клубів, у Першій – близько 20. Проте переважна більшість цих команд є напівпрофесійними, із мінімальними бюджетами та без розвиненої інфраструктури [27, с. 99]. Відсутність потужної багаторівневої системи чемпіонатів обмежує можливості для росту гравчинь.

У Німеччині, Англії та Франції кількість жінок-тренерів, які мають ліцензію UEFA A чи Pro, вимірюється сотнями. Наприклад, у Німеччині таких спеціалістів понад 400 [59, с. 188].

В Україні ця цифра значно менша – лише близько 20 тренерів жіночих команд мають відповідну ліцензію. Це свідчить про серйозний кадровий дефіцит і потребу у розвитку тренерських програм.

У європейських країнах бюджети провідних жіночих клубів сягають десятків мільйонів євро. Наприклад, «Барселона» та «Олімпік Ліон» витрачають понад 10 млн євро на рік, а середній клуб WSL – близько 4 млн [41, с. 95].

В Україні ж навіть найуспішніші клуби («Житлобуд-1», «Ворскла-Полтава») оперують бюджетами у межах кількох сотень тисяч доларів. Це

робить їх неконкурентоспроможними на міжнародній арені та знижує привабливість для футболісток [32, с. 85].

Європейський жіночий футбол демонструє рекордні показники відвідуваності. Фінал Євро-2022 між Англією та Німеччиною зібрав 87 тис. уболівальників на «Вемблі». У Лізі чемпіонів матч «Барселона» – «Реал» у 2022 році відвідали понад 90 тис. осіб [41, с. 133].

В Україні середня відвідуваність матчів Вищої ліги становить 200–500 глядачів, іноді – до тисячі на іграх за участю збірної. Це різко контрастує з європейськими показниками і демонструє низький рівень суспільного інтересу.

В Англії, Франції та Німеччині матчі жіночих чемпіонатів регулярно транслюються на телебаченні та стримінгових платформах. FA WSL має контракти зі Sky Sports і BBC, Division 1 Féminine – із Canal+, FrauenBundesliga – із ARD та ZDF [37, с. 82].

В Україні телевізійні трансляції практично відсутні. Лише окремі матчі показуються онлайн у соцмережах клубів або на YouTube. Це суттєво зменшує охоплення аудиторії та знижує можливості для залучення спонсорів [19, с. 47].

У Європі більшість футболісток провідних ліг мають професійні контракти із соціальними гарантіями. У Англії чи Франції гравчині отримують зарплати, які дозволяють зосередитися виключно на спорті [46, с. 31].

В Україні більшість футболісток офіційно залишаються «аматорами», без трудових договорів і відповідних прав. Навіть у Вищій лізі контракти підписують далеко не всі гравчині, а зарплати залишаються на мінімальному рівні [27, с. 101].

Порівняння України та Європи Таблиця 3.1.

Показник	Україна	Європа (середні значення)
Зареєстровані гравчині	~7 тис.	150-300 тис.
Кількість професійних клубів	0	10-12 у кожній топ-лізі
Тренери з ліцензією UEFA A/Pro	~20	300-400
Середній бюджет клубу	0,1-0,3 млн \$	4-10 млн €
Відвідуваність матчів	200-500	10–20 тис. (рекорди > 90 тис.)
ТБ і стримінг	поодинокі	системні контракти з медіа
Статус футболісток	аматори	професіонали

Порівняння ключових показників підтверджує значне відставання України від європейських країн. У той час як у Німеччині, Англії чи Франції десятки тисяч дівчат грають у футбол на різних рівнях, в Україні їхня кількість поки що обмежена кількома тисячами. Аналогічно, бюджети європейських клубів дозволяють утримувати професійні академії та команди, тоді як українські клуби працюють у надзвичайно скромних фінансових умовах. Відвідуваність матчів також демонструє величезну різницю: від десятків тисяч глядачів у Європі до кількох сотень в Україні.

Водночас відставання не означає відсутності перспектив. Український футбол уже має певні позитивні тенденції: створено чемпіонат серед жінок, національна збірна виступає на міжнародній арені, а клуби беруть участь у Лізі чемпіонів. Це свідчить про поступове формування фундаменту, на який у майбутньому можна буде спиратися для скорочення розриву з європейськими країнами.

Висновки до розділу 3.

У розділі 3 показано, що жіночий футбол в Україні формувався поступово та в умовах обмежених ресурсів, але за останні десятиліття набув базових ознак організованого виду спорту. Його розвиток можна описати як рух від поодиноких ініціатив на початку 1990-х років – до появи системи змагань, участі збірної у міжнародних турнірах та створення інституційних механізмів підтримки.

В історичному контексті помітно, що найважливішими кроками стали: запуск перших національних турнірів, формування збірної та поява стабільного чемпіонату (Вища ліга, Перша ліга, Кубок України, дитячо-юнацькі змагання). Водночас навіть на сучасному етапі український жіночий футбол залишається відносно “вузьким” за соціальною базою: кількість зареєстрованих гравчинь істотно поступається провідним європейським країнам, що відображає як обмежені можливості залучення, так і нерівні умови розвитку на місцях.

Організаційно та правово жіночий футбол в Україні має певний фундамент: існує загальна законодавча рамка, функціонують регламенти змагань і управлінська роль УАФ, реалізуються стратегічні наміри до 2030 року, а також використовується співпраця з УЄФА та ФІФА через вимоги та грантові програми. Разом із тим, проблеми полягають не стільки в “наявності документів”, скільки в практичній реалізації: фінансування часто мінімальне, інфраструктура нерівномірна, а трудові та соціальні гарантії футболісток у багатьох випадках залишаються слабо врегульованими.

Окремо підкреслено, що головні труднощі мають системний характер: фінансова нестабільність клубів, дефіцит якісної інфраструктури, обмежені можливості для підготовки тренерів і менеджерів, а також недостатня медійна присутність, що ускладнює популяризацію та залучення спонсорів. Додатковим фактором виступають наслідки війни та економічної

нестабільності, які посилили ризики для клубів і змагань, вплинули на географію команд і загалом звузили ресурсну базу розвитку.

Порівняльний аналіз з європейськими країнами дозволяє чіткіше побачити масштаб розриву: Україна має сформовані змагання та окремі приклади клубної й збірної активності, однак відстає за кількістю гравчинь, фінансовими можливостями, кадровою базою, рівнем професіоналізації, відвідуваністю та регулярністю медіа-висвітлення. Водночас розділ демонструє й наявність “точок росту”: шкільні програми, поява нових секцій, активність збірної та участь клубів у єврокубках створюють основу, яка за сприятливих умов може забезпечити поступове скорочення відставання.

Загалом, жіночий футбол в Україні на сьогодні виглядає як напрям із уже сформованим ядром і зрозумілою структурою, але з потребою в посиленні практичної підтримки – фінансової, інфраструктурної, кадрової та комунікаційної. Саме поєднання цих компонентів визначатиме, чи зможе українська система перейти від “етапу становлення” до більш стабільної моделі розвитку, наближеної до європейських стандартів.

РОЗДІЛ 4.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

4.1. Стратегічні пріоритети та напрями розвитку

Вироблення довгострокової стратегії розвитку жіночого футболу в Україні становить одне з головних завдань для УАФ, Міністерства молоді та спорту, а також футбольних клубів, академій і місцевих громад. Практика європейських країн демонструє, що відсутність чітких цілей, належного фінансування та системного підходу до організації унеможлиблює стійкий розвиток.

Слід мати на увазі, що жіночий футбол в Україні досі знаходиться на етапі формування. Тому стратегічні пріоритети мають охоплювати як розвиток масового спорту для дівчат, так і професіоналізацію на вищому рівні. Баланс між цими складовими визначатиме успіх у середньо- та довгостроковій перспективі [41, с. 133].

Одним із найважливіших напрямів є створення широкої соціальної бази. Якщо в Англії чи Німеччині кількість зареєстрованих футболісток сягає сотень тисяч, то в Україні цей показник не перевищує кількох тисяч [59, с. 144]. Тому стратегічним завданням має стати інтеграція жіночого футболу у шкільні та студентські програми.

Необхідно:

1. Ввести уроки футболу для дівчат у рамках шкільних програм фізкультури.
2. Створити мережу регіональних турнірів серед школярів.
3. Забезпечити підтримку студентських команд і розширити чемпіонати серед вишів.

Такі заходи дозволять збільшити кількість потенційних гравчинь і підвищити загальний інтерес до футболу серед молоді [27, с. 101].

Другим пріоритетом має бути поступова професіоналізація чемпіонату України серед жінок. Сьогодні більшість клубів Вищої ліги функціонують на напіваматорському рівні, що обмежує їхній потенціал.

Для переходу на новий рівень потрібно:

- запровадити мінімальні фінансові стандарти для клубів;
- забезпечити обов'язкове підписання трудових контрактів із футболістками;
- запровадити систему ліцензування команд за стандартами УЄФА;
- стимулювати співпрацю жіночих і чоловічих клубів (створення «жіночих секцій» у складі професійних ФК).

Подібний підхід було реалізовано в Англії у 2010-х роках, коли FA WSL поступово отримала статус професійної ліги [46, с. 29].

Одним із не менш значущих напрямів виступає розбудова кадрового потенціалу, що охоплює не лише тренерів, а й арбітрів, спортивних управлінців та фахівців у сфері медіа.

Зараз в Україні кількість тренерів, які мають ліцензії UEFA A і Pro, не перевищує кількох десятків, що є критично недостатнім [44, с. 64]. Для зміни ситуації потрібно:

- організувати спеціальні курси та програми підвищення кваліфікації;
- стимулювати жінок до здобуття тренерських ліцензій;
- розширити мережу футбольних академій, орієнтованих на дівчат.

Крім того, важливо виховувати управлінців нового покоління, які зможуть професійно керувати клубами та спортивними проектами.

Жіночий футбол не може розвиватися без стабільного фінансового підґрунтя. Основними джерелами мають стати:

- державні програми підтримки;
- спонсорські контракти з бізнесом;
- гранти УЄФА та ФІФА;
- доходи від медіа-прав і квитків.

Щоб зацікавити інвесторів, необхідно забезпечити прозорість фінансової діяльності клубів, сформувати сприятливі умови для партнерських відносин і підтверджувати зростання уваги з боку аудиторії [19, с. 47].

Європейський досвід свідчить, що саме завдяки інвестиціям великих брендів жіночий футбол отримав друге дихання. Прикладом є співпраця клубів Англії з компаніями Barclays і Nike.

Ще один стратегічний напрям – розвиток комунікацій та медіаприсутності. Жіночий футбол має стати видимим для широкої аудиторії.

Серед ключових завдань:

- організація телевізійних трансляцій матчів Вищої ліги;
- створення офіційних YouTube- та TikTok-каналів клубів;
- активна співпраця зі спортивними журналістами;
- формування позитивного іміджу футболісток як рольових моделей для молодих дівчат.

Європейська практика показує, що саме завдяки медіа жіночий футбол зумів вийти за межі «нішевого» явища і здобути мільйони фанів у світі [59, с. 188].

Україна має поступово інтегруватися у загальноєвропейський простір жіночого футболу. Це передбачає:

- участь у спільних програмах із федераціями Німеччини, Франції, Англії;
- проведення міжнародних навчально-тренувальних зборів;
- адаптацію регламентів українських змагань до стандартів УЄФА.

Важливим елементом є також обмін досвідом між клубами. Наприклад, партнерські угоди українських команд із провідними європейськими клубами могли б відкрити нові можливості для розвитку [46, с. 31].

Отже, стратегічні пріоритети розвитку жіночого футболу в Україні мають охоплювати комплекс заходів: від масового спорту та шкільних

програм до професіоналізації Вищої ліги, кадрового забезпечення, фінансування і медіа-стратегії.

Європейський досвід демонструє, що успіх можливий лише за умови системності й довгостроковості. Україна має всі передумови для поступового переходу на новий рівень, але реалізація цих пріоритетів потребує політичної волі, координації зусиль держави, федерації та клубів, а також активної підтримки суспільства.

4.2. Використання європейських моделей у національній практиці

Розвиток жіночого футболу в Україні потребує не лише внутрішніх ресурсів, а й активного використання напрацьованого досвіду провідних європейських країн. Вивчення моделей, які успішно функціонують у Німеччині, Англії, Франції та Скандинавії, дозволяє визначити найбільш ефективні механізми організації та фінансування, що можуть бути адаптовані в українських умовах.

Англійська FA Women's Super League (WSL) стала однією з найуспішніших жіночих ліг світу завдяки комбінації інвестицій від приватних компаній і стратегічної підтримки з боку Футбольної асоціації Англії. Основними елементами цієї моделі є:

- довгострокові спонсорські контракти (Barclays, Nike);
- системні телевізійні трансляції на BBC та Sky Sports;
- професійний статус клубів і повні трудові контракти для гравчинь [41, с. 133].

Для України цей досвід цінний у частині комерціалізації. Наявність потужних спонсорів дозволила б Вищій лізі перейти на якісно новий рівень. При цьому важливо розпочати з укладання договорів із національними телеканалами та інтернет-платформами, щоб зробити жіночий футбол видимим для широкої аудиторії.

Німецька Frauen-Bundesliga демонструє інший підхід – інтеграцію жіночих команд у структуру відомих чоловічих клубів. Такі бренди, як

«Баварія», «Вольфсбург», «Айнтрахт», мають жіночі секції, які користуються інфраструктурою та фінансовими ресурсами основних клубів [46, с. 29].

В українських умовах ця модель теж може бути реалізована. Багато професійних чоловічих клубів мають достатню інфраструктуру для підтримки жіночих команд. Наприклад, «Шахтар» і «Динамо» вже зробили перші кроки в цьому напрямі. Поширення такої практики дозволить зменшити витрати на утримання команд і підвищити їхній рівень організації.

Франція зробила акцент на розвитку дитячо-юнацького футболу та підготовці тренерів. Ключову роль відіграють академії, які інтегровані в систему національної федерації. Завдяки цьому країна змогла виховати цілу плеяду зірок світового рівня, серед яких Венді Ренар чи Ежені Ле Соммер.

Для України цей досвід є особливо актуальним. Наявність якісних академій при університетах і клубах дозволить збільшити кількість гравчинь і сформувати систему підготовки кадрів. Необхідно забезпечити можливості для підготовки тренерів та адміністраторів жіночих команд відповідно до європейських стандартів [44, с. 64].

У Данії, Норвегії та Швеції жіночий футбол є складовою соціальної політики. У цих країнах забезпечують найкращі умови для дівчат, які прагнуть займатися футболом – від дитячих садків і шкільних гуртків до програм у вищих навчальних закладах [27, с. 101].

Для України важливо перейняти саме цей аспект. Адже без подолання стереотипів та залучення дівчат із раннього віку неможливо збільшити соціальну базу для футболу. Впровадження скандинавських принципів рівності й інклюзії допоможе змінити суспільне ставлення та зробити жіночий футбол більш масовим явищем.

Адаптація моделей до українських реалій.

Важливо розуміти, що механічне копіювання європейських моделей неможливе через економічні та соціокультурні відмінності. Тому адаптація має ґрунтуватися на таких підходах:

1. Поетапність. Спершу – розвиток масового футболу і базової інфраструктури, потім – професіоналізація.

2. Комбінація джерел фінансування. Поєднання державної підтримки, місцевих бюджетів і приватних інвестицій.

3. Партнерства. Створення спільних програм між українськими та європейськими клубами для обміну досвідом.

4. Кадрова підготовка. Акцент на освіті тренерів і менеджерів за європейськими стандартами.

Ризики та обмеження.

Запозичення моделей має і свої виклики:

- економічні обмеження (відсутність потужних інвесторів у спорті);
- війна та загальна нестабільність у країні;
- низький рівень суспільного інтересу до жіночого футболу;
- недостатня медіа-підтримка [19, с. 47].

Однак навіть у таких обставинах впровадження адаптованого європейського досвіду може стати основою для поетапного розвитку.

Конкретні рекомендації для України.

1. Розпочати системну співпрацю УАФ із федераціями Англії та Німеччини щодо розвитку жіночих ліг.

2. Створити пілотні проекти академій для дівчат за французькою моделлю.

3. Запровадити інформаційні кампанії з популяризації жіночого футболу за скандинавським прикладом.

4. Заохочувати професійні чоловічі клуби відкривати жіночі секції.

5. Використовувати гранти УЄФА та ФІФА для розвитку інфраструктури та медіа-просування.

Європейські моделі розвитку жіночого футболу демонструють різні підходи – від комерціалізації та медіа-стратегії в Англії до соціокультурної інклюзії у Скандинавії. Для України доцільно поєднувати ці практики, адаптуючи їх до власних реалій.

Розвиток жіночого футболу має стати стратегічним пріоритетом, а використання європейських моделей – важливим інструментом інтеграції у європейський спортивний простір.

4.3. Популяризація жіночого футболу та залучення інвестицій

Популяризація жіночого футболу є одним із головних викликів для України. Без формування позитивного іміджу та підвищення суспільного інтересу неможливо забезпечити сталий розвиток цього виду спорту. Європейський досвід доводить, що ефективна популяризація завжди йде «рука об руку» з інвестиціями: клуби отримують ресурси для зростання, а бізнес – можливість працювати з новими аудиторіями.

Регулярне висвітлення матчів жіночого футболу у ЗМІ створює передумови для зростання інтересу суспільства. В Англії FA WSL транслюється на BBC та Sky Sports, у Франції – на Canal+, у Німеччині – на ARD та ZDF [37, с. 67].

В Україні поки що більшість трансляцій відбувається через YouTube або клубні сторінки у соцмережах. Першим кроком може стати співпраця з регіональними телеканалами, що забезпечить мінімальне охоплення. З часом можливим стане укладання контрактів із національними мовниками.

Соціальні мережі створюють додаткові шляхи для безпосередньої взаємодії з фанатами. Європейські клуби активно використовують Instagram, TikTok, Twitter, де публікують не лише матчеві моменти, а й закулісні історії гравчинь. В Україні клуби теж мають сторінки, проте їхня активність обмежена [59, с. 144].

Шкільні та студентські програми

Поширення футболу серед дівчат через шкільні секції та університетські турніри формує майбутню аудиторію вболівальників і гравчинь. У країнах Скандинавії саме така практика стала основою популярності жіночого футболу.

Важливою частиною популяризації є формування «зіркового образу» провідних спортсменок. Так, у США Міа Хем чи Алекс Морган стали обличчями не лише футболу, а й руху за гендерну рівність. В Україні роль амбасадорок можуть відігравати відомі гравчині національної збірної – наприклад, Дарія Апанашенко чи Аліна Шульга [46, с. 31].

Залучення спортсменок до соціальних проєктів, рекламних кампаній та освітніх програм підвищить інтерес до жіночого футболу серед широкої аудиторії.

Європейський досвід маркетингу.

У Європі жіночий футбол активно розвивається завдяки інноваційним маркетинговим стратегіям:

- у Англії FA організовує спеціальні «Family Days», коли матчі стають святом для родин;
- у Франції робиться акцент на поєднанні жіночого футболу з культурними подіями (концерти, виставки);
- у Іспанії жіночі клуби співпрацюють з відомими брендами моди та краси, щоб розширити аудиторію [41, с. 133].

Україна може використати ці підходи, адаптуючи їх під власні реалії. Наприклад, матч жіночої збірної можна перетворити на соціальний захід із благодійним збором коштів для дітей чи військових.

Інвестиції у жіночий футбол можуть стати вигідним напрямом для бізнесу. Головними аргументами є:

- відносно низькі витрати на старті;
- позитивний іміджевий ефект, пов'язаний із підтримкою гендерної рівності;
- можливість вийти на нові цільові аудиторії – жінок і молодь [19, с. 47].

Приклади з Європи демонструють, що великі компанії охоче вкладаються у жіночий футбол. У Англії Barclays стала титульним

спонсором WSL, у Франції Nike активно підтримує національну збірну, у Німеччині Adidas працює з жіночими клубами [37, с. 82].

В Україні перспективними інвесторами можуть бути банки, мобільні оператори, ІТ-компанії та виробники спортивного обладнання. Для цього УАФ повинна створити прозору систему співпраці, що гарантуватиме бізнесу чіткі рекламні та іміджеві вигоди.

Крім приватних інвестицій, вагому роль відіграють державні й міжнародні програми. УЄФА та ФІФА мають цільові фонди розвитку жіночого футболу, з яких можна фінансувати тренерські курси, будівництво полів та розвиток молодіжних секцій.

Україна має активніше використовувати ці ресурси. Особливу увагу слід приділити грантовим програмам Європейського Союзу, які підтримують ініціативи, пов'язані зі спортом і гендерною рівністю [18, с. 119].

Конкретні кроки для України:

1. Організація регулярних телевізійних і онлайн-трансляцій матчів Вищої ліги.
2. Розробка національної маркетингової стратегії жіночого футболу.
3. Залучення бізнесу через пільги для компаній-спонсорів.
4. Активне використання соцмереж і створення унікального контенту.
5. Формування амбасадорського пулу серед провідних гравчинь збірної.
6. Проведення щорічного фестивалю жіночого футболу з участю школярів та студентів.

Системна популяризація та залучення інвестицій здатні:

- підвищити відвідуваність матчів;
- збільшити кількість дівчат у футбольних секціях;
- сформувати стабільну фінансову базу для клубів;
- підняти імідж України на міжнародній арені як країни, що активно розвиває жіночий спорт [27, с. 101].

Популяризація та інвестиції є двома взаємопов'язаними складовими розвитку жіночого футболу. Європейський досвід показує, що без медіаприсутності та підтримки бізнесу навіть сильні спортивні проекти втрачають перспективу. Для України популяризація має стати не лише інструментом залучення глядачів, а й основою для формування нової культури ставлення до жіночого спорту.

Лише поєднання державної підтримки, приватних інвестицій і соціально-медійних стратегій дозволить зробити жіночий футбол частиною масової культури та конкурентоспроможним на європейському рівні.

Перспективи інтеграції українського жіночого футболу у європейський простір

Інтеграція у європейський простір є одним із головних стратегічних напрямів для українського спорту, і жіночий футбол тут не є винятком. Європейські інституції, зокрема ФІФА та УЄФА, формують належні умови для зростання жіночого футболу, а залучення України до цих ініціатив виступає важливою основою подальшого розвитку.

Україна вже має певний досвід міжнародної участі:

- жіноча національна збірна регулярно бере участь у відбірних турнірах до чемпіонатів світу та Європи;
- клуби («Житлобуд-1», «Житлобуд-2», а згодом «Ворскла-Житлобуд-2») виступають у Лізі чемпіонів УЄФА;
- УАФ співпрацює з європейськими федераціями у сфері тренерської підготовки та розвитку масового футболу [41, с. 133].

Однак рівень інтеграції поки що обмежений через фінансові та організаційні проблеми.

Важливим напрямом є партнерство з провідними федераціями (Німеччини, Франції, Англії, Скандинавських країн). Спільні програми можуть охоплювати:

- навчання українських тренерів за європейськими ліцензіями;

- стажування арбітрів та спортивних менеджерів;
- проведення молодіжних турнірів за участю українських і європейських клубів [44, с. 64].

Подібна практика вже існує: у 2018–2019 рр. українські дитячоюнацькі команди брали участь у спільних таборах із німецькими школами, що стало позитивним прикладом інтеграції.

Європейський досвід доводить, що участь у міжнародних змаганнях стимулює підвищення рівня внутрішнього чемпіонату. Наприклад, завдяки регулярним виступам у Лізі чемпіонів жіночий футбол у Франції та Іспанії вийшов на якісно новий рівень.

Для України пріоритетним має бути:

- закріплення щорічної присутності хоча б одного клубу у групових стадіях жіночої ЛЧ;
- участь у регіональних турнірах (Балтійська чи Центральноєвропейська ліга);
- організація міжнародних товариських матчів на території України.

Це дозволить не лише підвищити спортивний рівень, а й популяризувати футбол серед глядачів.

Щоб повністю інтегруватися у європейський простір, український жіночий футбол має гармонізувати свої регламенти та інституційні норми з вимогами УЄФА:

- впровадження системи ліцензування клубів;
- забезпечення прозорості фінансів;
- запровадження обов'язкових стандартів інфраструктури;
- дотримання гендерної рівності в управлінні спортом [46, с. 29].

Такі кроки дозволять Україні не лише формально брати участь у європейських турнірах, а й претендувати на проведення міжнародних змагань у майбутньому.

Щоб українські клуби могли гідно конкурувати на європейській арені, необхідно:

1. Збільшити фінансування через залучення спонсорів і міжнародних грантів.
2. Підвищити рівень кадрового забезпечення – тренерів, фізіотерапевтів, аналітиків.
3. Забезпечити належні умови для професійних контрактів гравчинь [27, с. 101].

Приклад «Олімпік Ліон» показує, що інвестиції у професійні умови дозволяють жіночому клубу стати флагманом світового футболу. Українські клуби мають орієнтуватися на подібну модель, хоч і в скромніших масштабах.

Попри перспективи, процес інтеграції має низку викликів:

- економічні обмеження: війна та криза ускладнюють залучення інвестицій;
- воєнні ризики: безпекова ситуація впливає на можливість проведення міжнародних матчів в Україні;
- культурні бар'єри: низький рівень популярності жіночого футболу обмежує зацікавленість спонсорів [19, с. 47].

Водночас саме інтеграція з Європою може стати інструментом подолання цих бар'єрів.

У середньостроковій перспективі (5–10 років) Україна може:

- збільшити кількість зареєстрованих футболісток до 20–30 тис.;
- забезпечити професіоналізацію Вищої ліги;
- мати 2-3 клуби, здатні стабільно конкурувати у Лізі чемпіонів;
- включити жіночий футбол до системи національної спортивної політики як один із ключових пріоритетів [59, с. 188].

У довгостроковій перспективі (10-20 років) можна розглядати й проведення міжнародних турнірів в Україні, що стане символом успішної інтеграції.

Інтеграція українського жіночого футболу у європейський простір є не лише бажаним, а й необхідним напрямом розвитку. Вона дозволить отримати

доступ до ресурсів, підвищити спортивний рівень і популярність, а також сприятиме формуванню нової культури ставлення до жіночого спорту в суспільстві.

Для цього потрібні: інституційні реформи, стабільне фінансування, підтримка міжнародних партнерів і внутрішня стратегія розвитку. Тільки поєднання цих факторів дозволить українському жіночому футболу зайняти гідне місце в європейській футбольній спільноті .

ВИСНОВКИ

Дослідження європейського досвіду розвитку жіночого футболу та аналіз українських реалій показали, що цей вид спорту має потужний потенціал, але водночас стикається з низкою системних проблем. Україна перебуває на етапі становлення жіночого футболу, тоді як у багатьох країнах Європи він уже інтегрований у національні спортивні системи, має значну популярність і фінансову підтримку.

Жіночий футбол в Україні, попри всі труднощі, демонструє поступове зростання. Створено Вищу лігу, формується дитячо-юнацька система, національна збірна бере участь у відборі до чемпіонатів світу та Європи. Проте ці досягнення поки що не можуть зрівнятися з рівнем організації, фінансування й популярності жіночого футболу в Англії, Німеччині, Франції чи країнах Скандинавії.

Вивчення історії жіночого футболу показало, що його становлення у світі та Європі було тісно пов'язане із соціокультурними й гендерними трансформаціями. Тривалий час футбол вважався суто чоловічим видом спорту, але завдяки боротьбі за рівні права жінки отримали можливість повноцінно реалізовувати себе у цій сфері.

Аналіз нормативно-правових та організаційних основ засвідчив, що ключову роль у розвитку жіночого футболу відіграють національні асоціації та міжнародні організації. Саме вони визначають регламенти, забезпечують фінансову підтримку і створюють можливості для професіоналізації.

Європейський жіночий футбол пройшов шлях від маргінального явища до потужного соціального та культурного феномену. У країнах Західної Європи сформовано ефективні системи розвитку, що базуються на трьох головних складових:

1. Масовість. Участь сотень тисяч дівчат у шкільних і аматорських секціях.

2. Професіоналізація. Створення повноцінних ліг, контрактів і клубів, здатних конкурувати на міжнародному рівні.

3. Медіа та бізнес. Активне висвітлення матчів і підтримка великих корпорацій.

Англійська модель доводить ефективність комерціалізації та партнерства з бізнесом. Німецька – показує успіх інтеграції жіночих команд у структури чоловічих клубів. Французька – орієнтована на академії та підготовку кадрів. Скандинавська – робить акцент на соціальній інклюзії та рівності.

В Україні жіночий футбол розвивається повільніше через низку факторів:

- обмежене фінансування;
- слабка інфраструктура;
- недостатня кількість професійних тренерів і менеджерів;
- низька популярність у медіа та суспільстві;
- негативний вплив воєнних дій і економічної кризи.

Попри це, існують позитивні тенденції: зростає кількість дитячоюнацьких команд, УАФ реалізує програми підтримки, збірна України поступово зміцнює свій авторитет.

Порівняльний аналіз виявив значне відставання України за всіма ключовими показниками. Якщо у Німеччині чи Англії кількість зареєстрованих гравчинь сягає сотень тисяч, то в Україні – лише кількох тисяч. Бюджети клубів у Європі обчислюються мільйонами євро, тоді як в Україні – сотнями тисяч доларів. Відвідуваність матчів у Європі сягає десятків тисяч, тоді як в Україні обмежується сотнями глядачів.

Проте ці контрасти не мають стати причиною для песимізму. Навпаки, вони чітко показують напрям, у якому потрібно рухатися.

Головні труднощі, що гальмують розвиток жіночого футболу в Україні, можна об'єднати у такі напрями:

- фінансово-економічні;

- інфраструктурні;
- кадрові;
- соціокультурні;
- організаційні.

Перспективи пов'язані з можливістю запозичення європейського досвіду. Зокрема, Україна може використати англійську модель комерціалізації, німецький підхід інтеграції жіночих команд у структуру чоловічих клубів, французький акцент на академіях і скандинавську політику інклюзії.

Для того щоб жіночий футбол в Україні вийшов на новий рівень, необхідно реалізувати комплексну стратегію, яка включатиме:

1. Розвиток масового футболу серед дівчат. Шкільні та університетські програми, секції у кожному регіоні.
2. Професіоналізацію Вищої ліги. Запровадження контрактів, мінімальних стандартів фінансування і прозорих регламентів.
3. Кадрову підготовку. Навчання тренерів, арбітрів і спортивних менеджерів.
4. Фінансову стратегію. Залучення спонсорів, використання грантів УЄФА та ФІФА, створення привабливих умов для бізнесу.
5. Медіа-кампанії. Розширення трансляцій, активність у соцмережах, популяризація через відомих спортсменок.
6. Європейську інтеграцію. Участь у міжнародних програмах, гармонізація стандартів і регламентів.

Український жіночий футбол має шанс інтегруватися у європейський простір, але цей процес вимагатиме часу й ресурсів. У найближчі роки головними завданнями є збільшення кількості гравчинь, створення умов для професійних контрактів і підвищення рівня чемпіонату. У середньостроковій перспективі можливе закріплення 2-3 клубів у Лізі чемпіонів УЄФА та зростання відвідуваності матчів.

У довгостроковій перспективі інтеграція може означати навіть проведення в Україні великих міжнародних турнірів, що стане важливим символом не лише спортивних, а й суспільних змін.

Жіночий футбол в Україні має складну, але перспективну траєкторію розвитку. Сьогодні він відстає від європейських стандартів, але наявність потенціалу, зусилля УАФ і підтримка міжнародних організацій створюють реальні умови для зростання.

Ключем до успіху стане комплексний підхід: розвиток масовості, професіоналізація, кадрове забезпечення, фінансування, популяризація та інтеграція у європейський простір. Лише за цих умов жіночий футбол в Україні зможе не лише наздогнати, а й у майбутньому скласти конкуренцію провідним європейським країнам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анатомо-фізіологічні особливості, методика дослідження і семіотика захворювань серцевосудинної системи у дітей : метод. вказівки для студ. Зго курсу мед. факультетів / упоряд. Т. В. Фролова та ін. ; МОЗ України, Харківський нац. мед. унт. Х. : ХНМУ, 2020. 41 с.
2. Байрачний О. В. Когнітивні здібності як один з критеріїв відбору та орієнтації спортсменів різного віку в ігрових командних видах спорту (на прикладі футболу). Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / ред. В. О. Тимошенко. К., 2024. Вип. 8(181). С. 14–18. DOI: 10.31392/UDUnc.series15.2024.8(181).02.
3. Безмилов М. Організація та критерії відбору спортсменів в ігрових видах спорту на етапі підготовки до досягнення вищої спортивної майстерності. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2019. № 2. С. 3–12.
4. Безмилов М. Періодизація підготовки спортсменів в ігрових видах спорту: фактори впливу та перспективні напрями подальшого розвитку специфічної системи знань. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2022. Вип. 3. С. 3–19. DOI: 10.32652/tmfvs.2022.3.319.
5. Бишевец Н. Г., Сергієнко К. М., Голованова Н. Л. Підготовка студентів закладів вищої освіти фізкультурного профілю до застосування методу експертних оцінок. Теорія і методика фіз. культури і спорту. 2018. № 1. С. 29–35.
6. Бондар А. А. Особливості просторової організації тіла у спортсменів різної кваліфікації при ударі по м'ячу в футболі. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць / ред. В. О. Тимошенко. К., 2020. Вип. 6(126). С. 20–23. DOI: 10.31392/NPUnc.series15.2020.6(126).04.
7. Борисевич Л., Світлозарова А. Популярність спорту в суспільстві. *Шляхи розвитку рухової активності молоді України*. 2022. С. 143.

8. Височіна Н. Л. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 384 с.
9. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни : підручник / І. П. Аносов та ін. Мелітополь : ТОВ Видавничий будинок ММД, 2008. 433 с.
10. Волков Леонід Теорія і методика дитячого та юнацького спорту / Леонід Волков. – К.: Освіта України, 2016. – 464 с.
11. Воронова В. І. Психологія спорту: навчальний посібник 2-ге видан. Без змін. Київ : Олімпійська література, 2019. С. 272.
12. Глінка А. І. Філософський аналіз трансформацій соціальної ролі жінки в умовах сучасного суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2010. № 40 (9). С. 88–92.
13. Грибан В. Г., Мельников В. Л. Біологічні особливості жінок-спортсменок як основа їх гендерних відмінностей. Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності: зб. матер. 2022. С. 34–36.
14. Гриньків М. Я., Вовканич Л. С., Музика Ф. В. Спортивна морфологія (з основами вікової морфології) : навч. посібник. Львів : ЛДУФК, 2015. 304 с.
15. Денісова Л. В., Хмельницька І. В., Харченко Л. А. Вимірювання та методи математичної статистики. К. : Олімпійська літ., 2013. 18 с.
16. Дмитроца О. Р., Швайко С. Є., Сокол А. П. Вікова фізіологія : метод. вказівки до проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2013. 176 с.
17. Дулібський А. В. Підвищення ефективності спортивного відбору у футболі. Педагогіка, психологія та мед.біол. проблеми фіз. виховання та спорту. 2010. № 8. С. 29–33.
18. Дяченко О., Філіппов М., Ільїн В., Женхао Го. Моніторинг функціонального забезпечення спеціальної працездатності кваліфікованих спортсменів. *Вісник Черкаського університету: серія Біологічні науки*. 2023. № 1. С. 35–45

- 19.Ефективність змагальної діяльності жіночих команд високої кваліфікації у сучасному баскетболі 3х3 / С. Шутова та ін. Спортивна наука та здоров'я людини. 2022. Вип. 2(8). С. 138–150.
- 20.Задорожна О., Окопний А., Копитко Ю. Тенденції змін у системах відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). *Physical culture and sport: scientific perspective*. 2022. № 3–4. С. 94–101.
- 21.Закон України про фізичну культуру і спорт від 06.06.2024 № 3792ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380812#Text> (дата звернення: 06.06.2024).
- 22.Земцова І.І. Спортивна фізіологія. 2-ге видання, без змін. Київ : Олімпійська література, 2019. 207 с.
- 23.Келлер В. С. Система спортивних змагань та змагальна діяльність спортсмена. Теорія спорту. Київ : Вища школа, 1987. С. 66–100.
- 24.Коваленко Н. П. Спортсмен в умовах професіоналізації та комерціалізації спорту вищих досягнень : дис. ... канд. фіз. вих. та спорту : 24.00.01. Київ, 2016. 176 с.
- 25.Конох А., Воронцов А. Пріоритетні напрями вдосконалення системи підготовки у жіночому боксі. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2019. № 3. С. 11–18.
- 26.Кос Р. Фізична підготовленість футболістів-початківців з урахуванням раннього досвіду занять спортом (на прикладі силових здібностей). Олімпійський, паралімпійський спорт. 2024. № 3. С. 33–37. DOI: 10.32782/olimpspu/2024.3.7.
- 27.Костюкевич В. М., Шинкарук О. А., Воронова В. І., Борисова О. В. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт». Київ : Олімпійська література, 2018. 528 с.
- 28.Костюкевич В. Структура та інтегральна оцінка технікотактичної діяльності елітних футбольних команд. Спортивна наука та здоров'я людини. 2024. Т. 2, № 12. С. 126–139.

- 29.Коцан І. Я. Соціально-психологічні проблеми жінок у спорті. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2002. № 3. С. 75–81.
- 30.Латишев М., Тропін Ю., Ференчук Б., Юшина О. Популярність спорту в Україні: сучасні тенденції. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 1. С. 98–103.
- 31.Литвинець А. Роль християнства у створенні футбольних клубів. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2013. Т. 3, № 13. С. 3–9.
- 32.Марченко О. Ю., Ростов О. Ю., Холодова О. С. Гендерна специфіка фізичного виховання: огляд сучасних досліджень і майбутні напрями розвитку. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2025. № 1. С. 78–87.
- 33.Мельник Л. Ж., Сидоренко В. П. Гендерна рівність у спорті: досвід України на Олімпіаді Токіо 2020. *Український журнал прикладних досліджень спорту*. 2023. № 1. С. 12–19.
- 34.Мітова О. Формування системи тестів для контролю підготовленості гравців у командних спортивних іграх. Спортивна наука та здоров'я людини. 2020. Вип. 2(4). С. 88–101. DOI: 10.28925/2664 2069.2020.2.8.
- 35.Молочко А. Особливості становлення та актуальні проблеми розвитку жіночого боксу в сучасних умовах міжнародного спортивного руху. *Науковий часопис НПУ імені М. П.Драгоманова*. Серія 15. № 1(129). 2021. С. 71–77.
- 36.Музика Ф. Вплив специфіки тренувального процесу на морфофункціональні показники спортсменів різних спеціалізацій. Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики : зб. наук. матеріалів. Львів, 2001. С. 53–56.
- 37.Ніколаєнко В. В. Індивідуально-диференційований підхід до тренувального процесу на етапах багаторічної підготовки футболістів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць / ред. В. О. Тимошенко*. К., 2014. Вип. 5. С. 95–104.

38. Ніколаєнко В. В. Побудова багаторічної підготовки у сучасному футболі. Наука в олімпійському спорті. 2014. № 1. С. 12–16.
39. Ніколаєнко В. Сучасна система періодизації багаторічної підготовки у футболі. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2015. Т. 3, № 21. С. 39–48.
40. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 2021. 672 с.
41. Приймак М. М. Спортивна кар'єра на різних етапах вікового розвитку: управлінські стратегії та виклики. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14955062>
42. Приймак М. Особливості соціальної адаптації спортсменів на різних етапах спортивної кар'єри. *Sport Science Spectrum*. 2025. № 1. С. 77–82.
43. Проблема ранньої спеціалізації у футболі / С. С. Коваль та ін. Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова : зб. наук. праць / ред. В. О. Тимошенко. К., 2024. Вип. 6(179). С. 118–121.
44. Рода О. Б., Маріонда І. І. Тенденції наукових досліджень спортсменок в аспекті статевих особливостей. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012. № 4. С. 473–478.
45. Руснак Н. О., Нагорна В. О., Barbaros Tudor P., Roklicer P. Популярність виду спорту як показник ефективності розвитку спортивних ігор. *Спорт та сучасне суспільство* : матер. XIV Міжнар. наук. інтернет-конф., Київ, 19 бер. 2021 р. / Київ : НУФВСУ, 2021. С. 88–93.
46. Скачедуб Н. Організаційно-методичні особливості підготовки спортсменів у футболі. Вісник НУ "Чернігівський колегіум" ім. Т. Г. Шевченка. 2024. Т. 181, № 25. С. 78–83.
47. Скрипченко І. Т., Скрипченко О. Т. Питання гендерної рівності у спорті в діяльності Міжнародного Олімпійського Комітету. *Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення

- незалежності України, м. Дніпро, 10–11 черв. 2021 р. / Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 86–88.
- 48.Соболева Т., Соболев Д. Штрихи до психологічного портрета спортсменок. Наука у олімпійському спорті. Жінка та спорт. 2000. № 3. С. 33–39.
- 49.Спортивна медицина. вид.2-ге без змін / за ред. Л.Я.-Г.Шахліної. Київ : Олімпійська література, 2019. 424с.
- 50.Спортивна морфологія : навч. посібник / Ф. В. Музика та ін.; за ред. Ф. В. Музики. Львів : ЛДУФК, 2015. 204 с.
- 51.Тарасевич О. А., Камаєв О. І. Особливості гендерних відмінностей спортсменів, що займаються спортивними єдиноборствами. *Єдиноборства*. 2019. №4(14). С. 117–126.
- 52.Тарасевич О., Мулик В. Особливості гендерної ідентичності у спортсменів, що спеціалізуються в швидкісно-силових видах спорту. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2020. № 1 (75). С. 69–74.
- 53.Томашевський В. В. Історія та тенденції розвитку програми сучасних Олімпійських ігор : дис. ... канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01. Київ, 2002. 161 с.
- 54.Тропін Ю., Перевозник В., Голоха В., Бочкарев С., Катихін В. Результати виступів українських представників єдиноборств на Олімпійських іграх. *Єдиноборства*. 2024. № 3 (33). С. 70–82.
- 55.Улан А. М., Кос Р. С. Відображення тенденції до омолодження світового футболу у чемпіонатах різних країн світу. Теорія і методика фіз. виховання. 2022. № 3. С. 27–31. DOI: 10.32652/tmfvs.2022.3.2731.
- 56.Улан А. М., Кос Р. С., Іваненко О. М. Вікові особливості спортивної кар'єри футболістів різних ігрових амплуа. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць / ред. В. О. Тимошенко. К., 2020. Вип. 5(125). С. 151–155. DOI: 10.31392/NPUnc.series15.2020.5(125).30.

57. Улан А., Іваненко О. Моторна асиметрія як критерій вибору ігрового амплуа у футболі. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : зб. наук. пр. 2020. № 28. С. 290–298.
58. Футбол : навч. програма для дитячоюнацьких спорт. шкіл, спец. дитячоюнацьких шкіл олімп. резерву та шкіл вищої спорт. майстерності / В. Г. Авраменко та ін. К. : Наук.метод. комітет ФФУ, 2003. 106 с.
59. Характеристика змагальної діяльності збірних команд України зі спортивних ігор на міжнародній арені / О. Борисова та ін. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2020. Вип. 2 (4). С. 27–37.
60. Хоменко П. В. Врахування показників онтогенезу моторики людини в системі спортивного відбору. *Світ медицини та біології*. 2009. № 2. С. 7.
61. Шахлина Л.Я., Чичтякова М. А. Психофізіологічні особливості спортсменок, що спеціалізуються на дзюдо. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2020. Вип. 18. С. 66 – 69.
62. Шахліна Л.Я., Ковальчук Н.В. Сучасне уявлення про особливості спортивної підготовки жінок. *Спортивна медицина і фізична реабілітація*. 2018. № 1. С.3–14.
63. Шинкарук О. Відбір спортсменів та орієнтація їх підготовки у процесі багаторічного вдосконалення (на матеріалі олімпійських видів спорту). К. : Олімпійська літ., 2011. 360 с.
64. Штанагей Д., Савенюк А. Особливості змагальної діяльності боксерок на чемпіонаті Європи 2023 року. *Єдиноборства*. 2025. № 2(36). С. 41–46.
65. FIFA. Global Report on Women's Football 2021. – Zurich: FIFA, 2021. – 136 p.
66. Norman L. Gender and Sport Coaching. – London: Routledge, 2020. – 256 p.
67. Williams J. A Beautiful Game: International Perspectives on Women's Football. – London: Bloomsbury, 2018. – 290 p.
68. Wilson J. The Women's Game: A History of Women's Football. – London: Orion, 2016. – 320 p.

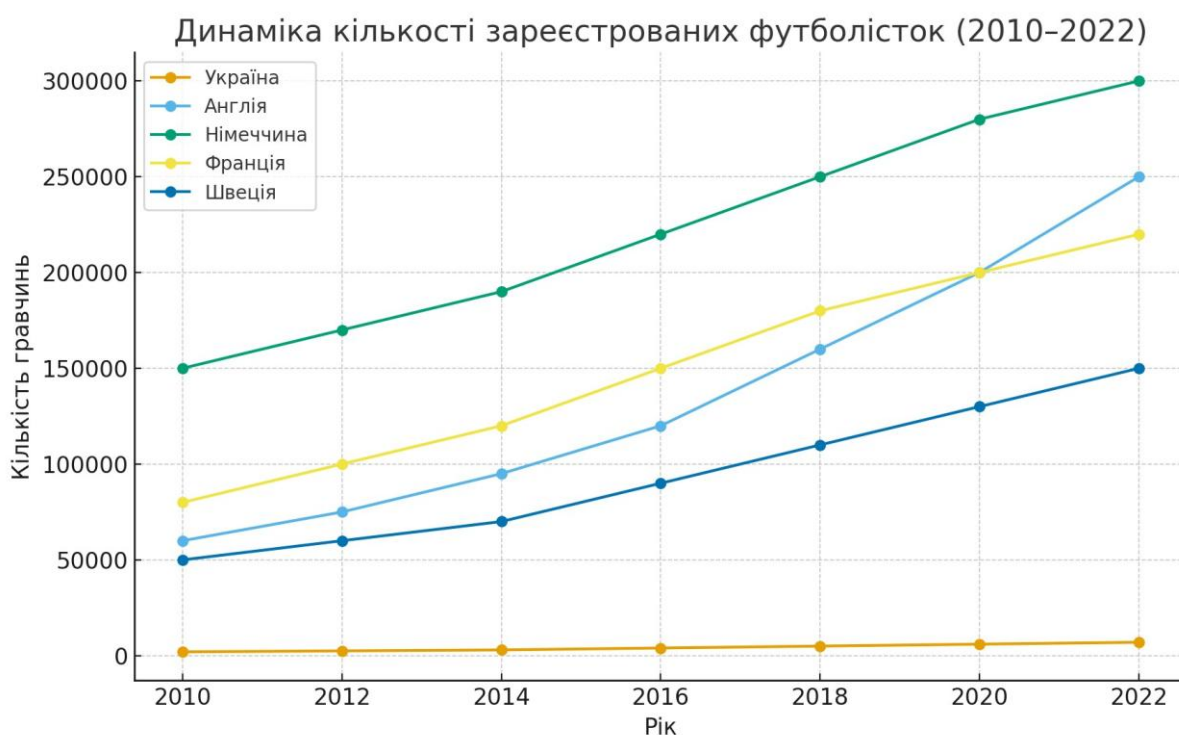
69. Wöckel A. Frauenfußball in Deutschland. – Berlin: Springer VS, 2018. – 276 p.
70. Yan W. Women's Football in China and Europe. – Beijing: Peking Univ. Press, 2017. – 240 p.
71. Yates L. Women and Soccer in Europe. – Manchester: Manchester Univ. Press, 2021. – 298 p.
72. Young P. Women's World Cup History. – New York: Springer, 2019. – 310 p.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Динаміка кількості зареєстрованих футболісток у Європі та Україні (2010-2022 рр.)

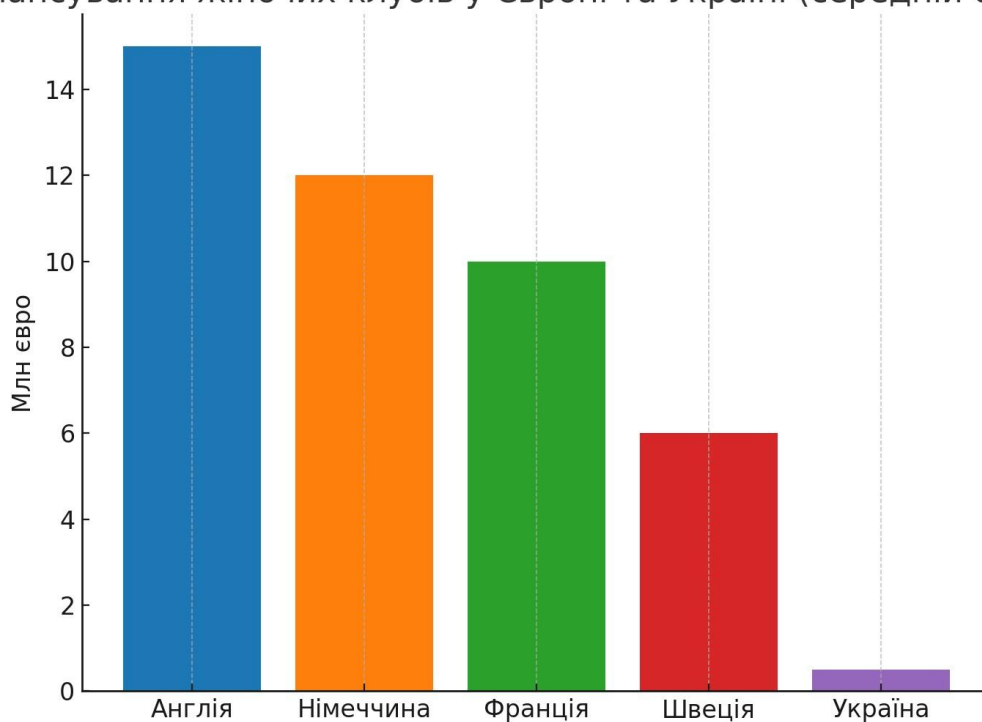
На графіку відображено зміну кількості зареєстрованих гравчинь у п'яти країнах: Англія, Німеччина, Франція, Швеція та Україна. Дані свідчать про стабільне зростання у всіх європейських країнах, тоді як в Україні показники зростають повільніше.

Додаток Б.**Фінансування жіночих клубів у провідних країнах Європи та
Україні (середній бюджет, млн євро)**

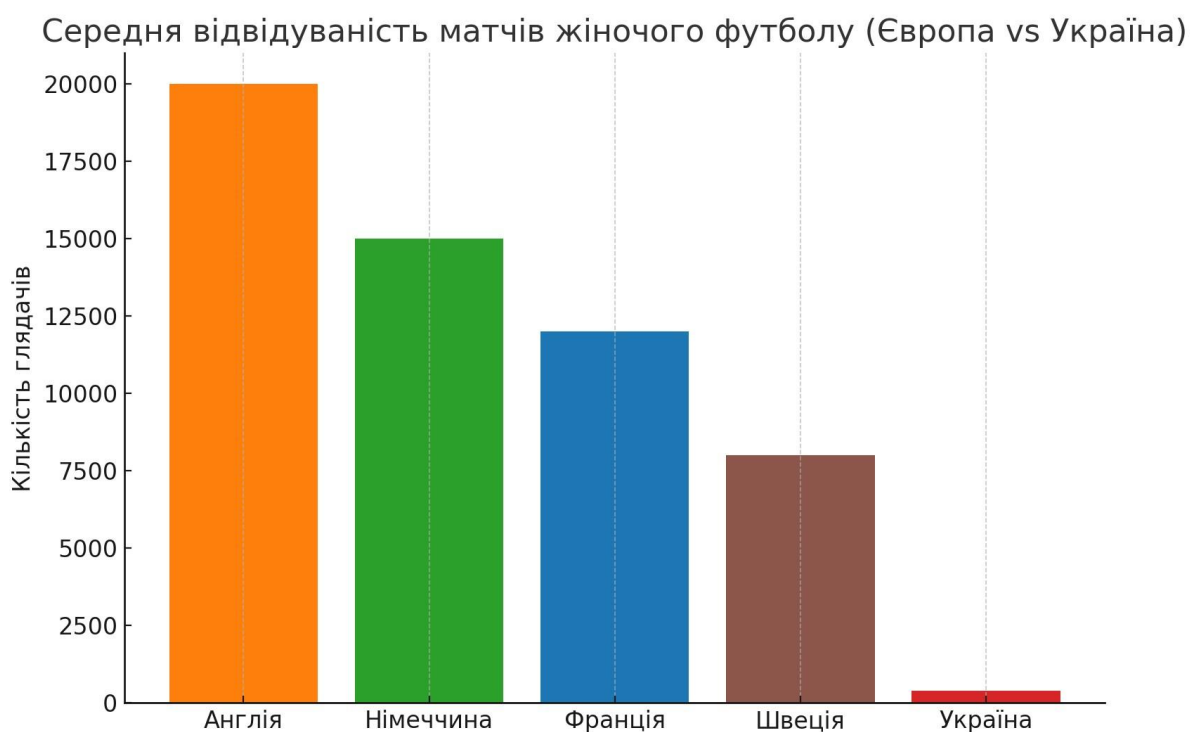
Діаграма демонструє суттєві відмінності у фінансових можливостях клубів: бюджети в Англії, Німеччині та Франції у десятки разів перевищують показники українських команд.

Фінансування жіночих клубів у Європі та Україні (середній бюджет)

Додаток В.**Середня відвідуваність матчів жіночого футболу в країнах Європи та Україні**

Порівняння показує значну різницю: у провідних чемпіонатах Європи середня відвідуваність сягає десятків тисяч уболівальників, тоді як в Україні вона обмежується кількома сотнями глядачів.

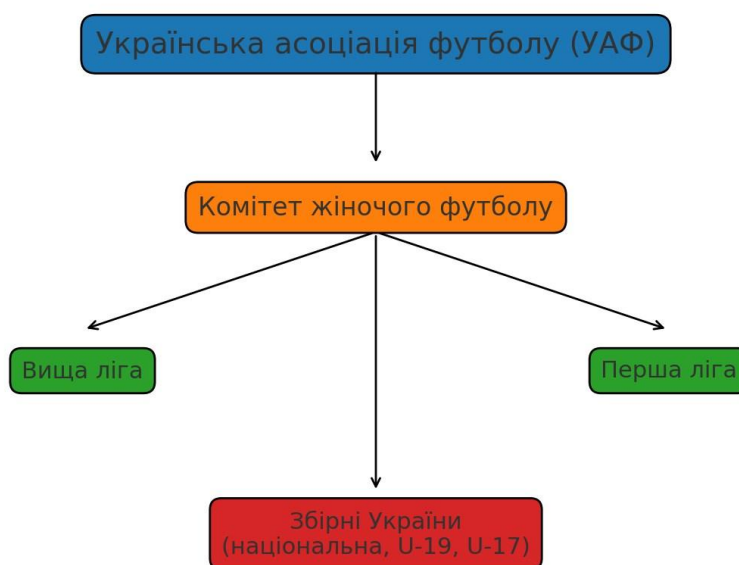

Додаток Г.

Організаційна структура управління жіночим футболом в Україні

Схема ілюструє систему управління: Українська асоціація футболу → Комітет жіночого футболу → Вища та Перша ліга → збірні різних вікових категорій.

Організаційна структура управління жіночим футболом в Україні

Додаток Г

**Приклади міжнародних програм розвитку жіночого футболу
(2021-2025 рр.)**

Організація	Програма	Рік впровадження	Основні цілі	Приклади результатів
FIFA	FIFA Women's Development Programme	2021	Підвищення участі жінок у футболі, збільшення кількості тренерок	211 асоціацій отримали підтримку; тренерські курси
UEFA	UEFA Women's Football Strategy: Time for Action	2022	Масовий розвиток, професіоналізація, підвищення популярності	Зростання відвідуваності жіночих матчів у Європі на 23%
УАФ (Україна)	Стратегія розвитку жіночого футболу 2021-2027	2021	Збільшення кількості, дівчат створення ліг U-14, U-16, U-19	До 2024 р. кількості дівчат у зареєстрованих секціях зростає з 4 тис. до 6,5 тис
Національні федерації (США, Англія, Швеція)	Регіональні академії та програми підтримки	2021–2025	США – понад 1 млн дівчат у шкільних лігах	Поєднання спорту й освіти, Англія – 12 академій WSL

Додаток Д

Зразок анкети для дослідження ставлення молоді до жіночого футболу

1. Чи цікавитеся ви футболом?
  - ☐ Так, активно
  - ☐ Час від часу
  - ☐ Ні
2. Чи підтримуєте ви розвиток жіночого футболу в Україні? ☐ Так
  - ☐ Ні
  - ☐ Важко відповісти
3. Як ви вважаєте, що найбільше заважає розвитку жіночого футболу?
  - ☐ Недостатнє фінансування
  - ☐ Брак інфраструктури
  - ☐ Стереотипи суспільства
  - ☐ Низький рівень популяризації
4. Чи відвідували б ви матчі жіночої команди у вашому місті/університеті?
  - ☐ Так
  - ☐ Можливо
  - ☐ Ні
5. Які заходи могли б стимулювати розвиток жіночого футболу в Україні?